

Čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

4

2023

ročník 75

Cena 40 Kč

Pražské Nowiny.

1. ledna 1846.

Číslo 1.

K Čtenářům.

Wždy bývala nejvřelejší moje touha, bych co spisovatel přispěti mohl poněkud k zvelebení vlasti své, a k poučení i k vyrazení svých krajanů. Všechno jiné zaměstnání stranou nechávaje, vynaložil jsem všechnu práci, abych se k důležitému stavu spisovatele, pokud mi sil stačí, schopným učinil. A nyní, dříve než jsem se nadál, vyplnila se nejmilejší moje žádost: swěřeny jsou wedení mému dva časopisy, a s tím příležitost, působiti we vlasti své tak, jak mi přejí. Werejné zde před celou zemí činím slib, že wšemožně k dobrému prospěchu sloužiti a swědomitě tento ourad svůj zastávati echi. Dobře nahlížeje důležitost tohoto powolání, wstríhati se budu wšeliké lehkowážnosti.

Odjakživa jsem byl nepřitelem marného narákání a kwílení, přswědčen jsa, že jenom pilná práce a snažení k předu pomůže. Kdyby jen každý jednotlivý člověk na tom místě, kde stojí, k dobrému se snažil: zajisté by se i celá země šťastného stavu nezmínula. Pročež také myslím, aby každý raději malé nedůstátky okolo sebe, ku kterých zdvihnutí moe jeho stačí, napravowal, místo planého stesku na wšeoobené veliké nedůstátky, které jeden napra-

witi nemůže. Tak bychom se zajisté dříve velikého rozkwětu vlasti své dočkali. Predkowé naší wymyslili překrásné příslovi: Poruč, a udělej sám; a dobře by bylo, kdybychom se wšichni dle něho wždy a úplně řídili.

K prospěchu swému připomínám Wáženému Čtenářstwu ještě jiné příslovi, totiž: že jest každý začátek těžký; pročež aspoň z počátku žádám o laskawé showení, později at již nastoupí přisnost.

Redaktor.

Domáci záležitosti.

U české státní knihovny v Praze, u Kajetan Demartiny...

Projekt S knížkou do života
— jeho podpora a ohlas
ve Středočeském, Královéhradeckém
a Moravskoslezském kraji

Průzkumy:

- zájem dětí o služby knihoven po covidu
- využívání audioknih v roce 2022
- Dodávací služby v knihovnách
- Digitální závislosti – a jak mohou pomoci knihovny
- Sto padesát let MěK Poděbrady
- Nová sekce Mladý SKIP
- Výročí J. Haška v roce 2023

Potřebnost průmyslové školy české.

Mnohý snad pousměje se nade mnou, řeknuh, že jsou školy pro to, aby se w nich děti něčemu naučili! „Tys nám něco

Cyklus o krajaňských knihovnách

- Z činnosti Knihovny Schola Bohemica v Düsseldorfu

Knihovny v novém

- MĚK Velké Opatowice

Periodika na území dnešní ČR

- Pražské nowiny

Cyklus Nové technologie pro knihovny

- Linkování s LibKey

Příloha „Wizuální identita knihoven“

- Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

Projekt S knížkou do života ve Středočeském kraji s. 128
 ↑ Čtení a povídání o knihách s dětmi a rodiči v Knihovně Václava Štecha Slaný
 Foto: archiv Knihovny V. Štecha Slaný

Dodávací služby v knihovnách s. 138–139
 ↑ Knihobox Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně (vlevo) Foto: archiv KFB ve Zlíně
 Knihobox Městské knihovny Poděbrady (vpravo)
 Foto: archiv MěK Poděbrady

Místní knihovna Dolní Němčí s. 149
 ← Účastníci interaktivního čtení dětí s maminkami Žižalky
 Foto: Jana Daňková

Sto padesát let Městské knihovny Poděbrady s. 156–157
 Atrium knihovny

Haškova výročí v roce 2023 a několik črt z jeho života s. 146–148
 ← Portrét Jaroslava Haška od akademického malíře Jiřího Škopka (1933–2018) z roku 2001
 Obr.: archiv Jiřího Uhlíře

← V rámci oslav vzniku knihovny proběhlo i deskohraní
 Foto: archiv MěK Poděbrady

- Téma – S knížkou do života**
- 123 **S knížkou do života a kde na to vzít** | Zlata Houšková
 124 **Podpora Královéhradeckého kraje projektu S knížkou do života** | Barbora Čížinská, Kateřina Hubertová
 126 **Podpora projektu S knížkou do života v Ostravě a Moravskoslezském kraji** | Miroslava Sabelová
 128 **Projekt S knížkou do života ve Středočeském kraji** | Radek Liška
Průzkumy
 129 **Vrátí se děti do knihoven?** | Vít Richter
 131 **Výsledky Velkého audioknižního průzkumu 2022** | Petra Schultze
 130 **Neušlo nám Nabídka výstavy k vlastnímu vytištění Nové technologie pro knihovny**
 135 **Linkování s LibKey** | Jiří Pavlík
 137 **Představujeme Mladý SKIP** | Michaela Mrázová
Využití nových technologií
 138 **Dodávací služby v knihovnách** | Libuše Pavlicová
Příloha – Vizuální identita knihoven
 140 **Čtverec a záložka Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje** | Milan Říský, Lucie Dwyterová
- Periodika na území dnešní ČR**
- 141 **Pražské noviny z tiskárny bratří Haasů** | Kateřina Spurná
 142 **Mediální vzdělávání v knihovnách Digitální závislosti – a jak mohou pomoci knihovny** | Michaela Dombrovská
 144 **Události Konference Do černého 2023 očima studentů ÚISK** | Anna Fuchsová, Andrea Poláková
 146 **Z literární historie Haškova výročí v roce 2023 a několik črt z jeho života** | Jiří Uhlíř
Knihovny v malých obcích
 149 **Místní knihovna Dolní Němčí** | Jana Daňková
Krajanské knihovny
 150 **Detektivní soutěž v Knihovně Schola Bohemica** | Alena Rees
 152 **Knihovny v novém Městská knihovna Velké Opatovice** | Olga Vykydalová Nárožná
 154 **Anketa – 75 let časopisu Čtenář** | Monika Kratochvílová, Ivo Kareš
 155 **Kronika Vzpomínka na učitele, kolegu a výjimečného člověka...** PhDr. Milan Sobotík (1940–2023) | Libuše Foberová
 156 **Z historie Sto padesát let Městské knihovny Poděbrady** | Vladimíra Zemánková
 158 **Psalo se jinde** | Renáta Krejčí Salátová
 159 **Ze světa** | Roman Giebisch
 120 **Literární výročí Květen** | Milan Valden

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <https://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

- Topic – Into life with a book**
- 123 **Into life with a book and how to fund it** | Zlata Houšková
 124 **Hradec Králové region support for the Into life with a book project** | Barbora Čížinská, Kateřina Hubertová
 126 **Support for the Into life with a book project in Ostrava and the Moravian Silesia region** | Miroslava Sabelová
 128 **The Into life with a book project in the Central Bohemia region** | Radek Liška
Surveys
 129 **Are children returning to libraries?** | Vít Richter
 131 **Grand audiobooks survey results 2022** | Petra Schultze
 135 **New technologies for libraries** Linking with LibKey | Jiří Pavlík
 137 **Presenting** Young SKIP | Michaela Mrázová
 138 **Using new technologies** Delivery services in libraries | Libuše Pavlicová
Libraries' visual identity – supplement
 140 **Plzeň Region Study and Research Library square and bookmark** | Milan Říský, Lucie Dwyterová
Periodicals in what is now the Czech Republic
 141 **Pražské noviny** from the Haas brothers' printing house | Kateřina Spurná
Media education at libraries
 142 **Digital addiction – and how libraries can help** | Michaela Dombrovská
Events
 144 **Bull's eye conference 2023** through the eyes of Institute of Information Science and Librarianship students | Anna Fuchsová, Andrea Poláková
 146 **From literary history** Hašek anniversaries in 2023 and several sketches from his life | Jiří Uhlíř
Libraries in small municipalities
 149 **Dolní Němčí local library** | Jana Daňková
Expatriate libraries
 150 **Detective competition at the Schola Bohemica library** | Alena Rees
Libraries afresh
 152 **Velké Opatovice municipal library** | Olga Vykydalová Nárožná
 154 **Survey – 75 years of Čtenář** | Monika Kratochvílová, Ivo Kareš
Chronicle
 155 **Remembering a teacher, colleague and extraordinary person...** PhDr. Milan Sobotík (1940–2023) | Libuše Foberová
From history
 156 **Poděbrady municipal library's 150th anniversary** | Vladimíra Zemánková
 158 **Written elsewhere** | Renáta Krejčí Salátová
 159 **From the World** | Roman Giebisch
 160 **Literary anniversaries** May | Milan Valden
- INHALT**
- Thema – Mit einem Buch ins Leben**
- 123 **Mit einem Buch ins Leben** und wo kann man dafür Geld hernehmen | Zlata Houšková
 124 **Unterstützung des Projekts Mit einem Buch ins Leben** von der Region Hradec Králové | Barbora Čížinská, Kateřina Hubertová
 126 **Unterstützung des Projekts Mit einem Buch ins Leben** in Ostrava und in der Mährisch-Schlesischen Region | Miroslava Sabelová
 128 **Das Projekt Mit einem Buch ins Leben** in der Mittelböhmischen Region | Radek Liška
Untersuchungen
 129 **Kommen Kinder in Bibliotheken zurück?** | Vít Richter
 131 **Ergebnisse der Großen Hörbuchforschung 2022** | Petra Schultze
 135 **Neue Technologien für Bibliotheken** Zugangslink LibKey | Jiří Pavlík
 137 **Wir präsentieren** Junger SKIP (Verband der Bibliotheks- und Informationsfachleute der Tschechischen Republik) | Michaela Mrázová
Benutzung der neuen Technologien in Bibliotheken
 138 **Lieferservice in Bibliotheken** | Libuše Pavlicová
 140 **Beilage – Visuelle Identität von Bibliotheken** Quadrat und Lesezeichen der Wissenschaftlichen Bibliothek des Kreises Pilsen | Milan Říský, Lucie Dwyterová
Zeitschriften auf dem Gebiet der heutigen Tschechischen Republik
 141 **Prager Zeitung** aus der Druckerei der Gebrüder Haas | Kateřina Spurná
Medienbildung in Bibliotheken
 142 **Digitalisucht und wie Bibliotheken helfen können** | Michaela Dombrovská
Ereignisse
 144 **Die Konferenz Do černého 2023 (Ins Schwarze treffen)** aus der Ansicht der Studenten des Institutes für Informationswissenschaft und Bibliothekswesen | Anna Fuchsová, Andrea Poláková
 146 **Aus der literarischen Geschichte** Jaroslav Hašek's Jubiläen im Jahr 2023 und ein paar Aufzeichnungen aus seinem Leben | Jiří Uhlíř
Bibliotheken in kleinen Dörfern
 149 **Lokalbibliothek in Dolní Němčí** | Jana Daňková
Auslandsbibliothek
 150 **Detektivwettbewerb in der Bibliothek Schola Bohemica** | Alena Rees
Bibliotheken in den neuen Mänteln
 152 **Stadtbibliothek in Velké Opatovice** | Olga Vykydalová Nárožná
 154 **Umfrage – 75 Jahre der Zeitschrift Čtenář** | Monika Kratochvílová, Ivo Kareš
 155 **Chronik** Die Erinnerung an einen Lehrer, einen Kollegen und einen Außergewöhnlichen Menschen... PhDr. Milan Sobotík (1940–2023) | Libuše Foberová
Aus der Geschichte
 156 **Hundertfünfzig Jahre der Stadtbibliothek in Poděbrady** | Vladimíra Zemánková
 158 **Es wurde woanders geschrieben** | Renáta Krejčí Salátová
 159 **Aus der Welt** | Roman Giebisch
 160 **Literarische Jahrestage** Mai | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Permanентní výročí: Knihovna po celý rok

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, poté, co se přes nás převalila největší vlna covidu (a objevily se i problémy jiné...), jako by knihovny znovu ožily nebývalou aktivitou. Denně nám v redakci na stole přistávají – to je samozřejmě nadsázka (!), přesněji cestou z počítače se objevují na displeji monitoru – další a další pozvánky a zprávy o chystaných nuceně odložených či úplně nových aktivitách. Konferencích, seminářích, workshopech, přednáškách, o zavádění nových technologií a technických prostředků, které jsou určeny všem věkovým kategoriím návštěvníků knihoven a s tematikou velmi košatou. V této souvislosti mě napadlo, že by i časopis *Čtenář* se svou ambicí být kronikou oboru a odrazet pokud možno věrně knihovnický profesní kvas měl přispět svou troškou do inovačního mlýna.

Místo řady po sobě jdoucích či přímo navazujících kampaní jako „Měsíc čtení“ a „Měsíc čtenářů“, připomínání jednotlivých literárních žánrů (v minulém čísle byly zmíněny například dvě stovky pořádaných literárních soutěží u nás!), druhů záznamových médií pro uchování informací a práci s nimi, rozrůznění aktivit podle věkových kategorií návštěvníků knihoven, kurzů různých dovedností a podobných akcí a projektů vše sloučit do jediné permanentní, řekněme s pracovním názvem třeba „Knihovna po celý rok“ nebo „Knihovní centrum je tu pro vás pořád“ apod. Je jich tolik, že hravě přesáhnou počet týdnů v roce! Ale rok má zase pouhých 365 dnů... Stačí jen prolístovat tímto číslem a inspiraci naleznete.

Kolik regionálních variací nabízí jen projekt *S knížkou do života*, nadějně jsou i záměry dětí a mládeže vrátit se do knihoven (a to ještě probíhají výzkumy dalších kategorií uživatelů, u nichž předestřená nabídka kulturně-naučného a výukově-vzdělávacího servisu, je-li správně zacílena a podána, podle některých dílčích výsledků zdvihá zájem o využívání služeb knihoven). Moderní technologie rovněž s nebývalou rychlostí a komfortem rozšiřují škálu knihovnických a informačních služeb. Nová sekce SKIP, sdružující mladou a nastupující generaci pracovníků knihoven, je také příslibem neotřelých nápadů a možností.

A to jsem jen mimoděk sáhl do obsahu nejnovějšího čísla, přičemž časopis vychází jedenáctkrát za rok a další autoři i autorky byli osloveni, aby se podělili se svými nápady a zkušenostmi s ostatními. Každý si jistě vybere! Je jen otázkou, zda si pro sebe dokáže vybrat to správné a zda dokáže rozlišovat z té nabízející se kulturní, vzdělávací, naučné a osvětové hostiny. Pokud by však nebyla tak bohatá nabídka, asi bych spíše heřkoval...

JAROSLAV CÍSAŘ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

4 | 2023 | ročník 75

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař

Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávkový na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno

tel.: 312 813 154

e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)

e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda), Bc. Kateřina Bajo, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o. Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994. Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98. Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojčíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 11. 4. 2023, vyšlo 17. 4. 2023. Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Popíska k titulní straně obálky

Pražské nowiny, 1. ledna 1846, č. 1.

Knihovna Národního muzea, oddělení časopisů,

sign. Z Trezor 43.

Foto: Knihovna Národního muzea

Téma

S knížkou do života

S knížkou do života a kde na to vzít

Projekt *S knížkou do života* (Bookstart), blíže viz <https://www.skizkoudozivota.cz/>, je dobrý projekt s velkým potenciálem, to si velmi rychle uvědomí nejen (zapojené) knihovny, ale i informovaná laická veřejnost či zřizovatelé. Zasvěcení a získání představitelů veřejné správy je proto jedním z důležitých kroků, které ovlivňují rozvoj projektu v regionech, a tak mu organizační štáb projektu také věnuje velkou pozornost.

Zatímco podpora státu „z centra“ je dosud spíše symbolická, byť vítaná (záštita ministra kultury, příspěvek na vydání metodik pro knihovny), v krajích je/může být situace zcela jiná. Dokázal to hned v počátku projektu Liberecký kraj. Jedna z krajských zastupitelek, která se zúčastnila úvodní krajské metodicko-informativní akce k projektu, podpořila snahu krajské knihovny a pomohla prosadit rozhodnutí, aby Kraj finančně podpořil všechny přihlášené knihovny (nákup motivačních sad). I když šlo o finanční příspěvek jednorázový (zatím), byl to jasný a zřetelný signál, kde má projekt šanci na podporu a spolupráci.

Příklady z dalších krajů (Královéhradecký, Moravskoslezský), uváděné v následujících článkách, ukazují, jak významná a vysoce efektivní může pomoc z Kraje být. Tato podpora může mít mnoho rozličných podob. O tom svědčí přístup dalšího Kraje, který projekt považuje za důležitý, a proto jej významně podpořil (dlužno podotknout, že tomuto rozhodnutí předcházelo dobře připravené informativní a strategické jednání ze strany členů organizačního štábu projektu). Je to Středočeský kraj (blíže viz článek na s. 128). Podpora koncipovaná jako dotační titul s opravdu zajímavým objemem alokovaných financí umožňuje účast všem základním knihovnám a spolupodíl zcela jistě nezruinuje ani tu nejmenší knihovnu (a nevydělá žádného zřizovatele). Navíc záměrem Kraje není podpora jednorázová, ale systematická (!), neboť dotační titul je vyhlášen již podruhé. To je dobrá zpráva.

Otázkou samozřejmě zůstává, jak knihovny ve Středočeském kraji na výzvu reagují a hlavně reagovat budou. Ze zkušeností dobře víme, že pokud není dostatečný zájem těch, jimž je dotace určena (knihovny), ztratí brzy zájem o její poskytování i donátor, v tomto případě Kraj. A to by byla velká škoda. Věřme tedy, že se časem podaří většímu počtu středočeských knihoven, zejména těch menších, překonat potíže spojené s podáním žádosti o dotaci, a nedojde tak k tomu, že Kraj dotační titul zcela zruší či nahradí novým pro jiný typ organizací, než jsou knihovny...

Příslib finanční podpory Kraje mají již také knihovny v kraji Plzeňském a (alespoň jednorázově) v kraji Zlínském. Doufejme, že se tento pozitivní přístup i přes současnou složitou ekonomickou situaci rozšíří i do krajů dalších. Organizační štáb projektu, jehož členové se v obou krajích účastnili jednání, nabízí pomoc všem subjektům (krajské knihovny, velké městské knihovny, regionální organizace SKIP atd.), které se chtějí v zájmu projektu angažovat a jednat o jeho podpoře s krajskými zastupiteli. Může pomoci nejen s informačními a argumentačními podklady pro jednání (presskit), poskytnout konzultace, metodickou pomoc, podložené příklady dobré praxe apod., ale po dohodě i konkrétní osobní účast na jednání s představiteli Kraje.

Pokud tedy věříte projektu *S knížkou do života* tak jako my a chcete se zároveň aktivně zapojit do jeho šíření i ve svém kraji, nespokojte se s tím, že si přečtete následující tři příspěvky – i když v nich jistě najdete mnoho inspirace –, ale pusťte se do jednání ve svých krajích. Rádi vám s tím pomůžeme.

ZLATA HOUŠKOVÁ | zlata.houskova@gmail.com

Podpora Královéhradeckého kraje projektu *S knížkou do života*

Královéhradecký kraj již druhým rokem podpořil prorodinný projekt *S knížkou do života/Bookstart*, který je určen rodinám s dětmi od narození do šesti let. Podpora byla zaměřena přímo na knihovny Královéhradeckého kraje a původně byla zamýšlena spíše jako pomoc rozjezdu projektu v kraji a inspirace pro starosty. Ale podle aktuálních slov náměstkyně Kraje pro oblast sociálních věcí, kultury a cestovního ruchu Martyiny Berdychové bude podpora pokračovat i v dalších letech a dojde ještě k jejímu rozšíření.

Předpokládáme, že krajská podpora se zdařila díky velkému pochopení na straně konkrétních krajských představitelů, připravenosti jednacího týmu, ale hlavně díky jasnému smyslu, cíli, pravidlům a organizovanosti projektu. Jeho smysl a cíle jasně spadají do rámce prorodinných politik a strategií jednotlivých krajů; knihovny poskytují obrovskou spoluúčasť ve formě předávání motivačních setů, vzdělávání rodičů a pořádání společných setkání, dovytváření míst přátelských rodině, profesní organizace knihovníků SKIP poskytuje spoluúčasť v dotaci ceny setů, režii celého projektu, vzdělávání a metodickém vedení knihovníků.

V našem jednání a uvažování jsme se snažili kromě toho zásadního, že jak Kraj, tak knihovny mají společné cíle, zaměřit na následující oblasti:

1. co nejvíce pomoci knihovně, tedy konkrétně eliminovat co nejvíce překážek, které jim brání v zapojení (řešit nedostatek financí na nákup setů, řešit možné chybějící či nedostatečné vybavení pro nejmenší či fond pro nejmenší a v neposlední řadě řešit personální kapacity knihovníků financemi na honoráře lektorů pro některá setkání),
2. udělat vše jednoduché i pro Kraj.

V našem případě jsme dospěli ke konkrétní podobě podpory Kraje ve formě dotace na individuální účel. Po dohodě s Krajem a Studijní vědeckou knihovnou (dále jen SVKHK) nabídla Knihovna města Hradce Králové (dále jen KMHK) administraci celé dotace jako dobrovolnickou aktivitu. KMHK vyřídila dotaci hromadně pro všechny knihovny kraje, které projeví zájem. Knihovny tedy nemusely žádat jednotlivě a ani Kraj nemusel vyřizovat 40–50 dílčích dotací. Tuto cestu ale nelze doporučit každému. Jak již bylo řečeno, jednalo se o dobrovolnickou záležitost KMHK, která je ale časově náročná a poměrně pracná. Na roky 2023–2024 bylo Krajem i SVKHK doporučeno KMHK započítat si alespoň část režijních nákladů přímo do žádosti o dotaci.

Je možné pochopitelně ale také podle situace cílit pouze na úhradu nákladů na motivační sety, což je pro všechny strany jistě řešení nejjednodušší (viz příspěvek o situaci v Ostravě a v Moravskoslezském kraji na s. 126–127).

Při žádosti o finanční podporu Kraje je důležité mít realistické představy o zapojení knihoven, protože na jejich možnostech a ochotě vše stojí a padá. Pilotně jsme odzkoušeli, že je reálné počítat s tím, že pokud se podaří zapojit cca 10 % knihoven z kraje, bude osloveno motivačními sety cca 20 % rodin v kraji. To je něco, na co Kraj může slyšet. Není to tedy tak, že by desetina knihoven oslovila desetinu rodin, protože i při obdivuhodném zapojení některých malých knihoven a obcí je reálnější zapojení větších knihoven s početnějším personálem, čímž se zároveň osloví více rodin i při menším počtu zapojených knihoven.

PODPORA V LETECH 2021/2022

Na roky 2021/2022 představovala podpora forma individuální dotace na nákup motivačních setů s prvními knížkami (v částce 200 000 korun) a objednávkou služeb pro nákup drobného vybavení dětských koutků a vzdělávacích her a hraček pro jednotlivé knihovny. Dotaci i objednávku administrovala KMHK. **Díky podpoře Kraje v roce 2021/2022 se do projektu nově zapojilo 19 knihoven kraje a v roce 2022 tak bylo osloveno cca 2300–2500 rodin.** Celkem se zapojilo 39 knihoven kraje a KMHK, která z dotace pochopitelně nečerpá prostředky, ale finance na motivační sety má od svého zřizovatele.

Z dotace bylo přímo pořízeno 2500 motivačních setů pro předávání rodinám v roce 2022 (1370 setů pro děti od narození do tří let a 1130 setů pro děti od tří do šesti let). Každá knihovna, která se rozhodla zapojit, si také mohla vybrat vybavení, knihy a pomůcky v hodnotě cca 4500 korun. Pro výběr posloužil online objednávkový systém (vytvořený na míru), tj. simulace obchodu, ve kterém si knihovny mohly do výše svého finančního limitu objednat podle své volby předměty a pomůcky, které potřebovaly doplnit. V KMHK se vše zkompletovalo a doručilo do knihoven (viz foto nahoře).

V pomyslném bookstartovém obchodě byly na výběr knihy ze seznamů doporučených titulů, které se v setech inzerují rodičům, osvědčené vybavení do dětských koutků (hrabadlo, koberec, podsedačky, přebalovací pult, nočník, prolézací tunel, padák, kužely apod.) a osvědčené didaktické hry a hračky pro nejmenší včetně specifických, vhodných i do lekotéky. Pro představu: v nabídce bylo 210 titulů knih a 70 různých pomůcek a hraček.

Foto: archiv KMHK

PODPORA V LETECH 2022/2023

Na roky 2022/2023 se jedná opět o formu individuální dotace na nákup motivačních setů s prvními knížkami, na nákup drobného vybavení dětských koutků, vzdělávacích hraček i knih pro nejmenší ke společnému čtení rodičů a dětí a zároveň **na honoráře lektorů v knihovnách – odborníků pro vzdělávání rodičů**, to vše v celkové částce 560 000 korun, rozložené do dvou let.

Díky podpoře Kraje se v roce 2022/2023 do projektu nově zapojilo dalších osm knihoven kraje a v roce 2023 tak bude osloveno dalších 2300–2500 rodin. Do projektu je aktuálně zapojeno 47 knihoven kraje a KMHK.

Z dotace se přímo pořídilo 2390 setů pro nejmenší i tříleté podle objednávek knihoven (1240 setů pro věk do tří let, 30 setů pro neslyšící, 1120 setů pro děti ve věku tří až šesti let). Motivační sety jsou již na místě v knihovnách a budou se předávat rodinám během roku 2023 na společných setkáních, při vítání občánků a dalších příležitostech. Z dotace bylo již také pořízeno vybavení, hračky a knihy v hodnotě cca 4200 korun na jednu knihovnu.

Pro výběr opět posloužil online bookstartový objednávkový systém. Knihovny si objednaly celkem 260 knih a 200 pomůcek a hraček. Zbývající část dotace bude podle rozpisu v dotační žádosti použita na úhradu honorářů lektorů ve výši cca 3300 korun na jednu knihovnu v kraji, což by mělo postačit na uskutečnění dvou setkání (pravidla projektu doporučují čtyři v roce).

ZPĚTNÁ VAZBA

Zpětná vazba od knihoven je výrazně pozitivní až nadšená, knihovny jsou za tuto podporu velmi vděčné. Další hodnocení bude k dispozici po získání odpovědí z národního dotazníku zpětné vazby.

ZVEŘEJŇOVÁNÍ PODPORY KRAJE

Podpora Kraje se zveřejňuje mnoha způsoby: v článcích o projektu, komunikaci o projektu, na informačních cedulích v knihovnách, označením všech knih a pomůcek logem Kraje aj. Kraj si také vyžádal do své tiskové zprávy konkrétní hodnocení knihovníků a rodičů.

ZÁVĚR

Podle jednání s již zmiňovanou náměstkyní Martinou Berdychovou v lednu 2023 bude podpora Kraje této prorodinné aktivitě knihoven pokračovat, pravděpodobně i s možností mírně navýšené dotace. Výsledek dotační žádosti na roky 2023/2024 bude ovšem zřejmý až po schválení příslušnými krajskými orgány.

Pro dotazy a konzultace k dotaci, projektu, k vybavení, pomůckám apod. jsme zájemcům k dispozici na mailové adrese: objednavkybookstart@knihovnahk.cz.

BARBORA ČIŽINSKÁ | cizinska@knihovnahk.cz
spolupráce **KATEŘINA HUBERTOVÁ** | hubertova@knihovnahk.cz

Téma

S knížkou do života

Podpora projektu *S knížkou do života* v Ostravě a Moravskoslezském kraji

Projekt *S knížkou do života* inspiruje ke společnému čtení v rodinách už brzy po narození dětí a přispívá k rozvoji osobnosti dítěte. Jeho myšlenkou je provázet dítě na cestě ke knihám a motivovat jej, stejně jako inspirovat rodiče, aby dítě ke čtení vedli – ať už společnou návštěvou knihovny, návštěvou akcí pořádaných knihovnou, nebo předčítáním knih. Knihovna města Ostravy (dále jen KMO) se do projektu zapojila v roce 2018 mezi prvními v České republice, a tak byly v uplynulých letech do ostravských rodin distribuovány tisíce motivačních sad a stovky dětí se zúčastnily rozličných vzdělávacích aktivit ostravské knihovny.

V KMO vzniklo od roku 2019 dvacet klubů pro rodiče a děti ve věku od narození do šesti let (<https://www.kmo.cz/bavte-se-2/kluby-pro-deti-a-jejich-rodice/>). Činnost klubů je zaměřena na získání čtenářských návyků, na podporu rodiny a vícegenerační spolupráci. Čtení, dramatizace textů, výtvarná práce, pohybová složka a sdílení v klidném a kultivovaném prostředí v doprovodu zkušených pracovníků knihovny naplňuje volný čas rodičů i jejich dětí.

Díky podpoře statutárního města Ostravy a pana primátora Tomáše Macury mohla KMO nakoupit od roku 2019 cca 6000 motivačních sad. Zřizovatel KMO poskytl celkem 600 000 korun na sady samotné a tisk speciálních čtenářských průkazů. Motivační sady se dostávají do rodin v rámci akcí pořádaných knihovnou, ale také na vítání občánků, kde se setkáváme s kladným přijetím ze strany úřadů, ale především samotných rodičů. Díky pochopení v Městské nemocnici Fifejdy i Vítkovické nemocnici v covidových letech mohla KMO rozdávat sady právě narozeným dětem přímo v porodnicích.

V roce 2021 se KMO spojila s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou (dále jen MSVK), která plní krajskou funkci pro Moravskoslezský kraj (dále jen MS kraj), a společným úsilím se podařilo získat první dotaci z rozpočtu MS kraje na projekt *S knížkou do života* také pro veřejné knihovny kraje. Projekt, který přesně zapadá do prorodinné politiky MS kraje, se zdál náměstkovi hejmana Lukáši Curylovi natolik smysluplný, že se zasadil o transfer 200 000 korun do rozpočtu krajské knihovny, za které MSVK nakoupila cca 2000 motivačních sad.

Na počátku jsme zvolili jednoduchý model, který si kládli za cíl umožnit knihovnám prostřednictvím získání motivačních sad a dodržení jednoduchých pravidel projektu (<https://www.skvizkoudozivota.cz/>), aby si ověřily, zda je o tyto aktivity v jejich obcích a městech zájem, zda jsou schopny je realizovat a kde jsou slabá místa, se kterými by potřebovaly pomoci.

Motivační sady jsou po nakoupení uloženy v KMO, která se postará o jejich distribuci knihovnám, které se zapsaly do evidence vytvořené krajskou knihovnou. Všechny knihovny se mohou zapojit do vzdělávacích aktivit, které společně k projektu *S knížkou do života* pořádají MSVK a KMO – semináře a on-line semináře. V případě potřeby se knihovny obracejí s dotazy na KMO, která má s projektem bohaté zkušenosti. Také pro rok 2023 byla MS krajem poskytnuta dotace ve výši 200 000 korun, a do projektu se tak mohou zapojit další knihovny.

Projekt svým zaměřením zapadá do prorodinných aktivit a politik na městské i krajské úrovni. Práce s malými dětmi má svá úskalí, ale existuje podpora aktivních knihoven v podobě metodických materiálů k projektu *S knížkou do života*/Bookstart (<https://www.skvizkoudozivota.cz/metodiky/>), které pravidelně vydává SKIP. Stejně tak knihovnám, které si chtějí čtenáře získávat od útlého věku, pomáhají vzdělávací semináře nebo výměna dobrých zkušeností napříč republikou. Také pravidelná komunikace s rodiči přináší úspěchy v podobě jejich zapojení do činností klubů a jiných aktivit knihoven. A v neposlední řadě zřizovatelé knihoven vidí, že se knihovny nebojí připravit akce pro místní obyvatele nad rámec svých běžných povinností, a tím se stávají nedílnou a nepostradatelnou součástí komunity. V ideálním případě pak právě zřizovatelé knihoven v obcích a městech podpoří finančně prorodinné aktivity knihoven nákupem nejen motivačních sad, ale také dalšího potřebného vybavení nebo knižního fondu.

MIROSLAVA SABELOVÁ | sabelova@kmo.cz

Co pro vás připravujeme...

- **Téma – Role knihovny v menší obci**
- **Cyklus „Nové technologie pro knihovny“**
— část 3: **Discovery systémy**
- **Rozvoj vzdělávacích programů v knihovnách**
- **Příspěvek školních knihoven ke čtenářské gramotnosti dětí**
- **Hudební databáze ve světě**
- **Knihovny v novém:**
— **Lesákova knihovna FF Univerzity Hradec Králové**
— **Knihovna v Roudnici nad Labem**
- **Krajské knihovny:**
— **Školní knihovna Asociace LUCERNA v Bologni**
- **PŘÍLOHA DĚCKAŘI DĚCKAŘŮM — Fantasy literatura pro děti a mládež**
a další materiály.

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli!

Projekt *S knížkou do života* ve Středočeském kraji

Projekt *S knížkou do života* neboli Bookstart jistě nemusíme podrobněji představovat. Většina z nás se s ním určitě v nějaké formě setkala a řada z nás je do něj také aktivně zapojena. Chtěl bych se zde věnovat tomu, jak se do tohoto projektu zapojil náš zřizovatel, tedy Středočeský kraj. V našem kraji je v současné době do projektu zapojeno celkem 45 knihoven. Jsou to knihovny jak větší, tak menší. A každá knihovna si projekt přesně přizpůsobuje svým potřebám a možnostem.

Foto: z archivu MěK Dobříš

Program v Městské knihovně Dobříš – básnička o třech malých trpasličích

Již druhým rokem mají knihovny ve Středočeském kraji možnost zažádat si o krajskou dotaci zacílenou přímo na Bookstart (<https://www.kr-stredocesky.cz/web/kultura/program-2023-pro-podporu-dotaci-na-podporu-zakladnich-knihoven>). Mohou žádat jak na pořízení sad *S knížkou do života*, tak na služby externích odborníků, lektorů, vzdělávání rodičů i knihovníků. Účelem tematického zadání je podpora knihoven v práci s aktivními rodiči a se zacílením na nejmenší čtenáře knihoven, tak Kraj definuje účel poskytované dotace.

Objem peněžních prostředků určených na tento dotační program byl v loňském roce 400 000 korun. Předpokládáme, že pro letošek tomu nebude jinak. Minimální čerpaná částka není stanovena, takže knihovny mohou žádat opravdu i o velmi malé částky. Naopak stanovena je maximální výše podpory pro jednu knihovnu, a ta činí 15 000 korun, přičemž minimální výše spoluúčasti je 10 %. A právě výše spoluúčasti také rozhoduje o výši přidělených bodů při hodnocení žádostí. Pro hodnocení pak slouží řada kritérií, která byla pro tento účel Krajem stanovena, např. členství v SKIP či v konferenci Andersen, zda má knihovna relevantní fond literatury pro rodiče a děti, počet realizovaných programů pro rodiny s dětmi nebo zda má knihovna pro tento účel založen klub, či nikoliv apod. Více bodů také dostávají knihovny, které působí v obci do 2000 obyvatel.

A teď konkrétně. Za rok 2022 podalo žádost pouze 13 knihoven, které si mezi sebe rozdělily částku 137 000 korun. Tedy cca 29 % knihoven z těch, které jsou zapojeny v našem kraji do projektu *S knížkou do života*, a tak bylo vyčerpáno pouze zhruba 34 % z Krajem alokované částky. Pro letošní rok zatím nejsou přesné informace (tedy víceméně jsou, ale já jako hodnotitel těchto dotací nesmím ani naznačovat). Snad mohu jen poodhalit, že žádný velký posun to nebude.

Pro rok 2023 mohli zájemci o tuto dotaci posílat své žádosti hned na začátku roku. Žádosti musí posílat elektronicky. Nastavení krajského systému pro vkládání dotací však není úplně přívětivé a pro vkladatele žádostí to není nic jednoduchého. Zvláště žadatelé o menší obnos, jako je tomu v případě Bookstartu, pak hledají jednodušší možnosti, jak si potřeby s tím spojené hradit raději z jiných zdrojů, což je ve většině případů obec. To nám potvrzují informace, které máme jak od metodiků pověřených knihoven, tak přímo od řady knihoven, které jsou do projektu zapojeny, ale o krajskou dotaci nežádaly. To je pravděpodobně z velké části důvod, proč tuto grantovou možnost nevyužívá takové množství knihoven, jaké jsme původně očekávali. Takže částka, kterou na to Středočeský kraj alokuje, nebyla loni a nebude zřejmě ani letos vyčerpána. A to je opravdu škoda!

RADEK LIŠKA | liska@svkkl.cz

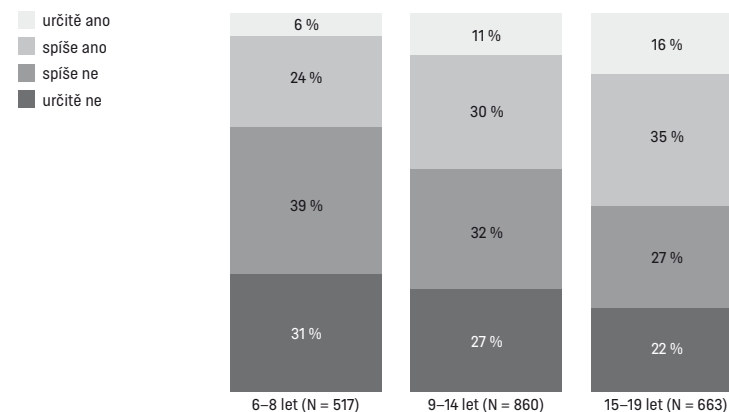
Vrátí se děti do knihoven?

V období pandemie covid-19 v letech 2020 a 2021 došlo k zásadnímu poklesu návštěvnosti knihoven a všech dalších služeb, které byly vázány na fyzickou přítomnost čtenářů a návštěvníků v knihovně. České veřejné knihovny zaznamenaly výrazný pokles počtu registrovaných uživatelů, který u dětí dosáhl hodnoty 28 %.¹

V červnu roku 2021, v době končící pandemie, proběhl opakovaný celostátní průzkum dětí a mládeže (ve věku 6–19 let) zaměřený na problematiku čtenářství a vztahu ke knihovnám. V rámci průzkumu zazněla také otázka, zda mladí lidé plánují po pandemii chodit do knihoven. Odpovědi byly spíše pozitivní: zhruba polovina mladých ve věku 15–19 let, dále více než polovina dětí ve věku 9–14 let (59 %) a více než dvě třetiny nejmladších školních dětí (70 %) plánuje v budoucnu návštěvu knihovny. Ve všech věkových kategoriích více dívky než chlapci.²

Není pochyb o tom, že pro všechny věkové kategorie je největším lákadlem možnost opět si půjčovat knihy, ale také časopisy, deskové hry a další dokumenty. S velkým odstupem potom následuje zájem o různé akce a programy nabízené knihovnou. Můžeme také zaznamenat výraznější rozdíly u jednotlivých věkových kategorií. Nejmladší děti ve věku 6–8 let nejvíce preferují půjčování, ale starší děti 9–14, ale zejména mládež ve věku 15–19 let výrazně více upřednostňuje možnost chodit do knihovny, studovat tam, číst si knihy, využívat počítače

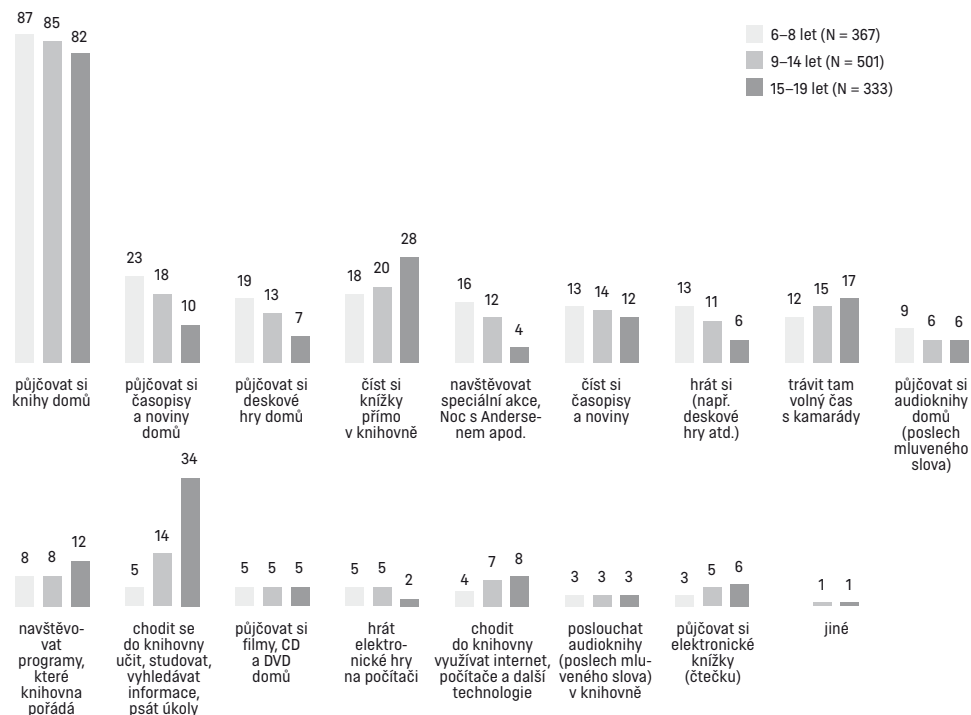
Graf 1
Plánování návštěvy knihovny po skončení pandemie

¹ Podrobněji: RICHTER, Vít. Vliv pandemie na výkony veřejných knihoven v letech 2020 a 2021 ve vztahu k roku 2019. *Bulletin SKIP* [online], 2022, 31(1) [cit. 2023-02-26]. ISSN 1213-5828. Dostupné z: <https://bulletinskip.skipcr.cz/node/944>.

² FRIEDLAENDEROVÁ, Hana, HANA LANDOVÁ, Pavlína MAZÁČOVÁ, Irena PRÁZOVÁ a Vít RICHTER. *České děti a mládež jako čtenáři v době pandemie 2021*. Brno, Praha: Host, Národní knihovna ČR, 2022, s. 159–160. ISBN 978-80-275-1378-9.

Graf 2
Knihovnické služby, které chtějí děti a mládež využít, až se knihovny otevrou v běžném režimu (ti, co plánují knihovnu navštěvovat) v procentech

s internetem, ale také trávit v knihovně volný čas s kamarády.

Výsledky průzkumu ukazují, že děti a mladí lidé neztratili zájem o knihovny a jejich služby. Na druhé straně bude hodně záviset na knihov-

nách samotných, aby dokázaly své mladé uživatele oslovit a znovu je do knihovny přilákat. V příštích letech budeme sledovat, zda se to knihovnám podaří.

VÍT RICHTER | vit.richter@nkp.cz

Neušlo nám

Nabídka výstavy k vlastnímu vytištění nazvané (re)VIZE knihoven 21. století: prostor-funkce-příležitost,

kteřá vznikla v rámci činnosti Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven. Výstava mapuje architektonicky zajímavé novostavby a rekonstrukce knihoven realizované v letech 2015–2020. Na jednotlivých posterech se představí 21 knihoven z celé ČR různých typů a velikostí, které podávají komplexní obraz o vývoji a trendech architektonických realizací posledních let.

- Technické parametry: 24 posterů, 1 úvodní poster
- Rozměry posterů: A1 (alternativy: A2; A3; B1; B2)
- Součástí výstavy je doprovodný informační leták

V případě zájmu kontaktujte Lenku Dostálovou na email: dostalova@mzk.cz. Příslušné soubory vám budou zaslány přes web Uschovna.cz.

redakce

Průzkumy

Výsledky Velkého audioknižního průzkumu 2022

Na konci roku 2022 probíhal už 9. ročník Velkého audioknižního průzkumu, který každoročně pořádá audioknižní obchod Audiolibrix. Tento unikátní průzkum zkoumá preference a chování posluchačů a klade si za úkol mapovat český a slovenský audioknižní trh. Dotazníky posledního ročníku vyplnilo celkem 5670 respondentů, díky čemuž si drží pozici největšího průzkumu svého druhu jak u nás, tak i v celé Evropě.

Položené otázky primárně zkoumají vztah posluchačů k audioknihám, jakým způsobem je využívají či jak moc se k této formě „čtení“ obracejí.

Kdy se nejčastěji poslouchá

Tempo života udávané moderní dobou a nekonečným počtem povinností znemožňuje mnohým čtenářům hledání času na tuto činnost, a tak se z audioknih postupně stalo nepostradatelné médium.

Umožňují totiž čtení i ve chvílích, kdy by jinak možné nebylo. Lidé se tak vracejí k formě čtení, která má v našich končinách dlouholetou tradici. Většina z nás totiž vyrůstala při čtení rodičů před spaním, ale spousta lidí má také zkušenost s mluveným slovem na gramofonových deskách.

Audioknižní formát představuje formu čtení, která má schopnost vracet tento koníček do našich životů, ale zároveň (a to vyplývá i z dotazníků průzkumu) zvládá přitáhnout ke čtení i lidi, kteří si k tištěným knihám dosud cestu nenašli.

Nejčastěji poslouchání audioknih zpřijemňuje jiné činnosti. Před lety to začínalo u cestování: ať už jde o řízení auta, nebo cestování prostředky veřejné dopravy. Tyto činnosti se držely na předních příčkách popularity a není se čemu divit. V životě každého z nás se jedná přesně o ty části dne, které nejsou časově zanedbatelné a přímo volají po tom, aby byly využity k dalším účelům.

V posledních dvou letech pochopitelně tyto činnosti ustoupily jiným na pozadí celosvětové pandemie a přesunu pracovních činností domů.

Výsledky Velkého audioknižního průzkumu 2022 ale ukazují, že se využívání těchto chvil opět vrací na výsluní.

V dotaznících Velkého audioknižního průzkumu odpovídali respondenti na otázku, při kterých činnostech nejčastěji poslouchají (s možností zvolit až tři varianty) a téměř 15 % z nich se shodlo, že nejvíce poslouchají při řízení automobilu. Další téměř 11 % respondentů poslouchá nejčastěji na cestách s využitím hromadné veřejné dopravy.

Audioknihy motivují k dalším činnostem

Jako číslo jedna ale v odpovědích na tuto otázku stále vycházejí domácí práce. U těch nejraději

poslouchá přes 21 % respondentů. Lidé často využívají možnosti zpříjemnit si aktivitu jako uklízení nebo vaření pomocí audioknih. Zajímavým fenoménem je v tomto ohledu i fakt, že samotné audioknihy pro mnohé posluchače fungují jako takový motivátor. Už známe příběhy lidí, kteří kvůli dokončení příběhu nevystoupí z auta a jsou schopni i drahnou chvíli poslouchat v autě zastaveném před domem (k tomu se mimochodem přiznal i známý anglický autor Peter May).

Velká část posluchačů se teď vyslovila, že díky audioknihám se častěji donutí věnovat se úklidu a vrhat se i do činností, které by jinak déle opomíjeli. Takto jim příběhy zpříjemní neoblíbenou činnost, dokáží se lépe soustředit a víc udělat.

Poslech jako individuální činnost

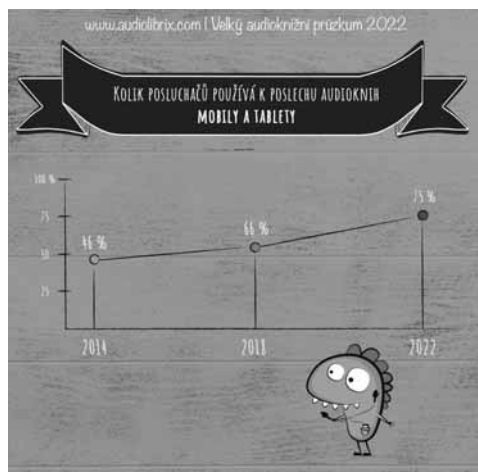
Stejně jako čtení i poslouchání audioknih je stále primárně individuální činností. Někteří lidé využívají například dříve zmíněného řízení ke společnému poslechu, ale jedná se pořád o zlomek všech posluchačů; necelá 3 % odpověděla, že poslouchají audioknihy společně.

Většina lidí (59 %) poslouchá audioknihy vždy o samotě, dalších 24 % je poslouchá spíše samo. Existují případy, kdy se společné poslouchání přímo nabízí – hlavně u rodičů s dětmi a při dříve zmíněné jízdě autem. Ale jinak většina posluchačů volí možnost poslechu o samotě často i proto, že k němu primárně využívá mobil a sluchátka.

Doba mobilní podporuje dobu audioknižní

V oblasti zařízení používaných k poslechu je za 9 let Velkého audioknižního průzkumu (kromě žánrového rozložení) vidět jednoznačně největší posun. Možností k poslechu audioknih je více. Kromě mobilů a tabletů mohou lidé využívat i přímo přehrávače na počítači, autorádia, MP3 přehrávače či hifi věže. Mezi těmito možnostmi ale jednoznačně vítězí jedna.

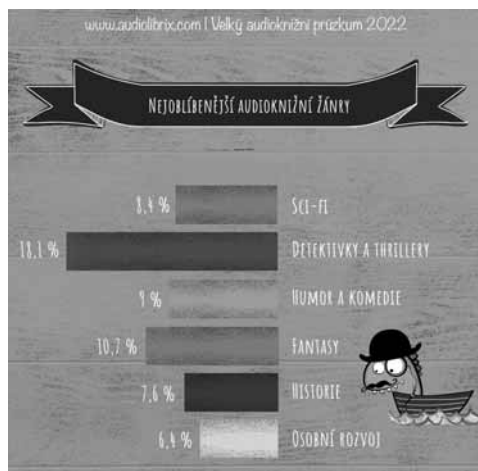
Zatímco v roce 2014 využívalo mobily a tablety k poslechu audioknih 46 % respondentů, z odpovědí v posledním ročníku Velkého audioknižního průzkumu vyplývá, že nyní je to už přes 77 % audioknižních fanoušků. Využívají i nativní přehrávače mobilních zařízení, ale téměř 43 % z toho poslouchá přímo v mobilních aplikacích vytvořených pro poslech audioknih, jakou je například i aplikace obchodu Audiolibrix.

Není se čemu divit. Podle statistik už tráví lidé drtivou většinu času online na mobilních zařízeních, ale hlavně tyto aplikace audioknižním čtenářům kromě klasického poslechu zpřístupňují řadu nadstandardních funkcí, jako je možnost dělat si při poslechu záložky a poznámky jako při klasické četbě knih nebo si načasovat vypnutí poslechu, příp. si také upravit tempo vyprávění a řadu dalších.

Oblíbené audioknižní žánry

Nejpopulárnějším audioknižním žánrem jsou už od samého zpřístupnění digitálního downloadu u nás detektivky a thrillery. Ty si mezi lidmi stále drží oblibu, ale zatímco před několika lety byly jednoznačným šampionem a mezi dalšími žánry prakticky neměly konkurenci, žánrové rozložení titulů se v průběhu posledních let značně změ-

nilo. Na tomto trendu má samozřejmě podíl i žánrové rozložení vydávaných audioknih. V začátcích sahali vydavatelé převážně po mainstreamových titulech, které měly alespoň větší šanci návratnosti. Tvorbě audioknih je totiž cenově náročná. Pokud vás zajímá, co vše vstupuje do procesu tvorby audioknih, doporučuji k poslechu například 27. speciální díl audioknižního podcastu Audinovinky, který se tomuto tématu věnuje.

Díky stoupající oblibě audioknih ale vzniká čím dál tím širší spektrum titulů. A s tím souvisí i snížení náskoku, který si detektivky s thrillery před ostatními žánry držely. V posledním ročníku průzkumu je jako svůj nejoblíbenější žánr označilo něco málo přes 18 % posluchačů. Na dalších místech je následují žánry fantasy (10,7 %), humor (9 %), sci-fi (8,4 %), historie (7,6 %) a osobní rozvoj (6 %).

Audioknihy v zahraničí a u nás

V zahraničí prakticky s každým vydáním knižní novinky vychází i její audioknižní podoba. A jejich popularita roste raketovým tempem až tak, že u některých autorů tvoří i 60 % objemu objednávek právě audiopodoba jejich děl.

Na českém trhu audioknihy ještě nemají takový podíl. Stále probíhá doplňování fondu klasiky a mnohá starší díla svá audiozpracování zatím nemají. Nicméně vzhledem k rostoucí popularitě formátu se i u nás čím dál tím častěji stává zvykem, že audioknihy vycházejí společně s knihami tištěnými. U tohoto trendu se očekává další nárůst.

Česká produkce se ovšem například od té americké značně liší. Na americkém trhu je zcela běžnou praxí to, že audioknihy nenahrávají slavné osobnosti herecké scény. Narátory jsou méně známí hlasoví herci a profesionálové, často i začínající, kteří mají svá vlastní studia a dodávají producentům audioknih nahrávky na klíč. Tito interpreti nahrávají často i ve svých domovech bez přítomnosti režiséra nebo zvukaře.

U nás tomu tak není. Na poslech audioknih totiž kromě obsahu díla táhnou hlavně i vybraná herecká jména. Audioknižní interpreti jsou pečlivě vybíráni a posluchači si například čistě jen na základě interpeta často volí audioknihy k poslechu. Podle odpovědí v dotazníčích průzkumu si na základě interpreta primárně volí audioknihu přes 12 % posluchačů. Mnohem vyšší kva-

lita audiozpracování knih je u nás jedním ze specifíků a je otázkou, zda český audioknižní trh vůbec někdy v budoucnu zamíří po vzoru zahraničí i do vod masovější produkce, nebo se bude spíše dál držet tradice.

Žebříček nejprodávanějších audioknih roku 2022 (zdroj: Audiolibrix)

1. Jussi Adler-Olsen: *Chlorid sodný*
2. Andy Weir: *Spasitel*
3. Dominik Dán: *Tajomný závoj*
4. Peter May: *Noční brána*
5. Mario Puzo: *Kmotr*
6. Dominik Dán: *Na podpätkoch*
7. Dominik Dán: *Dáma kontra strelec*
8. Lars Kepler: *Pavouk*
9. Kateřina Tučková: *Bílá Voda*
10. James Clear: *Atomové návyky*

Tipy na poslech z nejoblíbenějších audioknih roku 2022:

Mario Puzo: *Kmotr*

Vydavatelství OneHotBook loni vydalo jednu z největších klasik a mistrovské dílo Maria Puza. Autor vytvořil příběh o rodině dona Vito Corleoneho, který je v jádru příběhem rodiny a oddanosti, ale i mafiánských praktik a historického New Yorku. Tohoto skvělého díla se interpretačně ujal Oldřich Kaiser a společně s režisérem Michalem Burešem vytvořili audioknižní veledílo. Audiokniha má celkem 23 hodin a 15 minut!

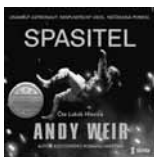
Jussi Adler-Olsen: *Chlorid sodný*

V loňském roce se fanoušci populární detektivní série Oddělení Q dočkali pokračování. Oddělení Q má za úkol řešit odložené případy, které nikdy nedošly do zdárného konce. Série je zároveň známá tím, že v jednotlivých dílech stravitelně rozebírá i důležitá společenská témata. S touto sérií je už jednoznačně spojen hlas Igora Bareše, a tak si v jeho skvělé interpretaci můžete poslechnout i devátý případ Carla Mørcka. Trvat vám to bude 16 hodin.

Andy Weir: *Spasitel*

Po kultovním *Martanovi* vyšel na konci roku 2021 pod značkou Témbr příběh dalšího osamělého astronauta z pera Andyho Weira. Tentokrát jde o posledního člověka, který má šanci na záchranu lidstva. Bohužel si to ale nepamatuje... Audioknihu famózně načetl Lukáš Hlavica, který si za tuto práci na loňském vyhlášené cen Audiokniha roku odnesl i cenu v kategorii Nejlepší interpret. Audiokniha má celkem 20 hodin a 30 minut.

Kateřina Tučková: *Bílá voda*

Deset let po vydání úspěšných *Žitkovských bohyní* se autorka vrátila s titulem, který stále rezonuje napříč celou čtenářskou komunitou. Vysloužila si za něj Státní cenu za literaturu a příběh vznikl i audioknižně ve velké produkci OneHotBook. Jeho interpretace se ujalo hned několik skvělých českých herců; uslyšíte tak Danu Peškovou, Johannu Tesařovou, Ladislava Cigánka, Libuši Švormovou, Oldřicha Vlacha, Pavlu To-

micovou, Petra Pochopa, Terezu Vítů a Vandu Hybnerovou. Ti společně ožívají fascinující příběh žen, víry i zla a historie kláštera v Bílé vodě. Audiokniha má celkem 28 hodin a 46 minut.

James Clear: *Atomové návyky*

Tato audiokniha vyšla v roce 2020 a už pár let se drží na vyšších příčkách žebříčků popularity. Autorovi se totiž povedlo skvěle uchopit téma, které v určitém bodě života trápí každého z nás: snahu budovat si dobré návyky a měnit ty zlé. A je důkazem, že žánr osobního rozvoje má mezi tím nejlepším z audioknižní produkce své místo. Pro vydavatelství Jan Melvil Publishing tuto audioknihu skvěle načetl Ondřej Halánek a poslechem strávíte 7 hodin a 54 minut.

Dominik Dán:

Deník dobrého detektiva

Autor na Slovensku každoročně vítězí v žebříčcích prodejů i popularity, je několikanásobným držitelem ceny pro nejlepšího spisovatele. Jde o pseudonym tajemství opředeného autora, který býval policistou a jehož série *Deník dobrého detektiva* má už přes třicet dílů. Pyšní se skvělou kombinací detailů z detektivní praxe, popisu historických reálií, propracovaných postav i odlehčujícího humoru. Zajímavé je, že láká i české posluchače k poslechu slovenštiny. Vydavatelství Publixing nicméně v posledních letech začalo jeho příběhy vydávat i česky v interpretaci Martina Stránského.

PETRA SCHULTZE

petra.schultze@audiolibrix.com

Do čísla přispěli

Mgr. Barbora Čížinská – Knihovna města Hradce Králové ■ **Jana Daňková** – Místní knihovna Dolní Němčí ■ **Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D.** – Slezská univerzita v Opavě ■ **MgA. Lucie Dynterová** – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje ■ **PhDr. Libuše Foberová, Ph.D.** – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ **Bc. Anna Fuchsová** – studující, Karlova univerzita ■ **Mgr. Roman Giebsch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Zlata Houšková** – SKIP ČR ■ **Bc. Kateřina Hubertová** – Knihovna města Hradce Králové ■ **Mgr. Ivo Kareš** – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích ■ **Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová** – Moravská zemská knihovna ■ **PhDr. Renáta Krejčí Salátová** – Národní knihovna ČR ■ **PhDr. Radek Liška** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Mgr. Michaela Mrázová** – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ **Mgr. Libuše Pavlicová** – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně ■ **Ing. Jiří Pavlík** – Národní technická knihovna ■ **Andrea Poláková** – studující, Karlova univerzita ■ **Alena Rees** – Schola Bohemica e.V., Düsseldorf ■ **PhDr. Vít Richter** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Milan Říský** – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje ■ **Mgr. Miroslava Sabelová** – Knihovna města Ostravy ■ **Petra Schultze** – Audiolibrix ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Národní muzeum ■ **PhDr. Jiří Uhlíř** – spisovatel, publicista, bibliograf ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Olga Vykydalová Nárožná** – Městská knihovna Velké Opatovice ■ **Vladimíra Zemánková** – Městská knihovna Poděbrady

Nové technologie pro knihovny

Linkování s LibKey

V další části této rubriky se podíváme na kontextové linkování s využitím služby LibKey.

LibKey je technologie využívající umělou inteligenci, která poskytuje rychlé, spolehlivé prolinkování na plné texty článků v PDF. Pomáhá čtenářům vyhnout se nefunkčním odkazům, slepým uličkám daných licenčními omezeními, dostává knihovnu do středu pracovního postupu při studiu a výzkumu. Informace o metadatech článků, licencovaných časopisech, dostupnosti elektronických zdrojů, Open Access statusu, autentizaci čtenáře se používají k inteligentnímu poskytování přístupu na jedno kliknutí k milionům dokumentů v PDF nebo v HTML. LibKey eliminuje často matoucí labyrint klikání a poskytuje čtenářům komfortnější přístup k e-zdrojům knihovny, šetří studentům a výzkumným pracovníkům cenný čas, snižuje požadavky na podporu od zaměstnanců knihovny a počty MVS požadavků.

Služby LibKey lze integrovat a aktivovat na webových stránkách, kde čtenáři knihovny začínají s vyhledáváním, ať už jde o vyhledávání

podle DOI, Google Scholar, webových stránky dodavatelů e-zdrojů, seznamy literatury, vyhledávače jako VuFind, Primo, Summon, EBSCO EDS nebo WorldCat.

LibKey přispívá ke zvýšení využití elektronických zdrojů knihovny, zlepšení efektivity vynakládaných akvizičních prostředků. Jedná se o webovou službu společnosti Third Iron. Čtenáři se službou pracují prostřednictvím plug-in do webových prohlížečů. Podporovány jsou všechny běžné webové prohlížeče jako Safari, Firefox, Chrome, Edge.

LibKey získává data o licencovaných dokumentech knihovny z link serverů, jako jsou SFX nebo Full Text Finder. Pro linkování na plné texty dokumentů nebo služby MVS/EDD je klíčové využití federativní autentizace. V českém prostředí federativní autentizace eduID.cz a eduGAIN.

Podíváme se na příklady využití LibKey pro čtenáře Knihovny Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Po instalaci plug-in LibKey ve webovém prohlížeči se LibKey zobrazuje čtenáři na webových stránkách jako tlačítko v levém dolním rohu.

MVS Open Access

Pokud není pro čtenáře knihovny dostupný plný text dokumentu, umí LibKey prolinkovat na služby MVS/EDD

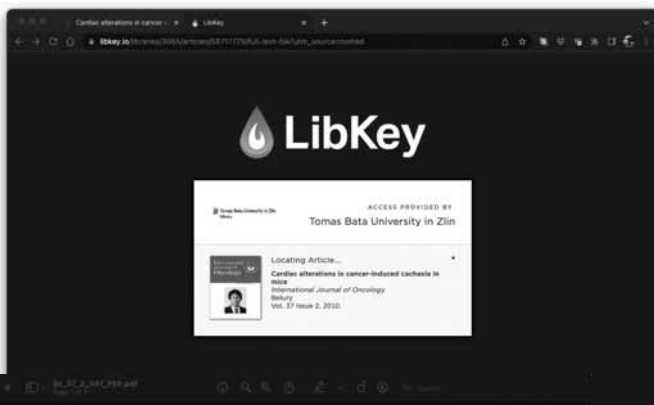

Prolinkování přes link server EBSCO Full Text Finder na služby MVS/EDD

Pokud je k nedostupnému licencovanému článku dostupná Open Access verze, nabídně LibKey čtenáři prolinkování na Open Access verzi

Prolinkování na Open Access verzi článku – LibKey disponuje rozsáhlou znalostní bází Open Access dokumentů, a to včetně Open Access článků v hybridních časopisech

Open Access verze požadovaného článku v PDF

JIŘÍ PAVLÍK | jiri.pavlik@techlib.cz

Představujeme

Mladý SKIP

Nová sekce s názvem Mladý SKIP byla představena a schválena na konci října 2022 na setkání výkonného výboru Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR v Kutné Hoře. Je otevřená všem mladým a mladším pracovníkům v českých knihovnách a informačních institucích, kteří se chtějí aktivně podílet na jejich formování a fungování.

Počátky formování této sekce ale sahají do května 2022, kdy se Michaela Mrázová a Nina Wančová setkaly na „online kávě“ s předsedou SKIP Romanem Giebischem a řešilo se oborové vzdělávání.

Nina Wančová zastupovala knihovnická studia na Karlově univerzitě a Michaela Mrázová ta v Opavě na Slezské univerzitě. Během setkání se otevřelo mnoho důležitých témat – od toho, že nejsou mezi pracovníky v knihovnách mladí lidé, až po to, jak optimalizovat studentské stáže a praxe ke spokojenosti všech zúčastněných stran. Postupně se k nám přidali další členové: Pavlína Kolínová z Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK, Karel Matějka z útvaru Archivu a programových fondů ČT a Roman Novotný z Katedry informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě. Začali jsme připravovat jak formální náležitosti pro vznik nové sekce (volba předsedy, formáty setkávání), tak zejména obsahovou náplň (vytvoření cílů, rozdělení úkolů).

Naším současným cílem je společně se zaměřit nad praxí v knihovnách s ohledem na aktuální trendy, zkoušet nové postupy, a tím zlepšovat úroveň knihoven jak pro jejich pracovníky, tak pro uživatele. Dlouhodobým cílem je zvýšit počet spokojených mladých pracovníků v knihovnách. Naši činnosti vytváříme prostor pro výměnu zkušeností a názorů, otevíráme otázky ohledně pracovního prostředí a možností seberealizace pracovníků v knihovnách s důrazem na spokojenost, udržitelnost a well-being.

Pořádáme pravidelná online setkání, na kterých nejenom představujeme sebe a záměry naší sekce, ale především propojujeme další aktivní osoby našeho oboru. Jedním z našich stěžejních cílů je vybudovat komunitu s přátelskými vztahy a s otevřenou atmosférou. Spojit všechny, kdo

chtějí uplatnit své nápady a pozitivní zkušenosti.

Jednou z našich aktivit je také práce s oceněnými i nominovanými na cenu MARK. Chceme dát prostor mladým inspirativním osobnostem našeho oboru, zviditelnit jejich práci a činnost, za které byli na ocenění nominováni. Koncem ledna 2023 byl „venku“ první díl našeho podcastu s vítězkou z roku 2022 a další díly s nominovanými budou v průběhu roku postupně přibývat. O realizaci podcastů se stará Nina Wančová.

Na rok 2023 jsme si stanovili, že naším hlavním cílem bude reflexe studentských praxí a stáží v knihovnách. Chceme otevřít dialog mezi studenty, garanty praxí na školách i vedoucími praxí v jednotlivých institucích. Aktuálně v rámci naší sekce vznikla pracovní skupina, která začíná s monitorováním situace, protože na každé škole (střední i vysoké) praxe probíhá jinak. Vydefinovali jsme si tři pilíře, na kterých praxe leží, a to jsou:

- studenti
- mentoři v instituci
- garanti předmětu na škole.

Každý z nich má jiná očekávání, představy a požadavky. Nám jde o zpětnou vazbu, ze které následně vytvoříme doporučení a pokusíme se optimalizovat stáže, aby probíhaly ke spokojenosti studentů i institucí.

Máme toho před sebou spoustu, ale snažíme se k nastoleným tématům přistupovat zodpovědně a udržitelně tak, aby výsledky naší práce byly přínosem pro celou knihovnickou komunitu. O aktivitách nové sekce Mladý SKIP se můžete více dozvědět na jejím webu (<https://mladyskip.my.canva.site>) či facebookové stránce (www.facebook.com/profile.php).

MICHAELA MRÁZOVÁ

michaela.mrazova@msvk.cz
předsedkyně sekce Mladý SKIP

Dodávací služby v knihovnách

Mezi trendy, které do českého knihovnictví přinesla pandemie covidu, patří i rozvoj dodávacích služeb. Pravděpodobně by se objevily i bez ní, sledující analogický vývoj ve sféře e-commerce a rozmach zasilatelských služeb. Cílení na individualizaci služeb a posílení samoobslužných procesů je v obou oborech nesporné. Čtenáři/zákazníci mají větší svobodu a knihovna/obchod sníží personální náklady, které velkou měrou zatěžují rozpočet každé instituce.

Podíl registrovaných čtenářů veřejných knihoven mezi Čechy jen o málo přesahuje 10 % (NIPOS – 2021). Řečeno jasně: téměř 90 % obyvatel ČR knihovny nepoužívá. Čekat, že zničehonic sami procitnou a houfně se nahnou do knihoven, je iluzorní. Knihovny jim naopak musí svými službami jít naproti a zaujmout. Znamená to i být k dispozici mimo své zdi a provozní dobu. Často tím rozumíme jen online služby, ale spadají sem i ty, které pracují s tradičními typy dokumentů. Služby knihoven pochopitelně tvoří pestřejší mozaika, v níž jsou živí knihovníci těžko nahraditelní. Rozvoj dodávacích služeb však přinesl knihovnám šanci dosáhnout na segment uživatelů, pro které je návštěva knihovny z určitého důvodu komplikovaná. Časové či prostorové bariéry brání řadě občanů služby knihovny využívat.

Nové typy služeb od pandemie

Pandemie covidu v mnoha knihovnách akcelerovala služby donáškové, tedy přímý rozvoz knih čtenářům domů. V době zákazů to byla jediná možnost, jak ke čtenářům dostat fyzické knihy. Byť knihovníci podávali heroické výkony, z finančního hlediska je taková služba v plošném rozsahu neudržitelná. Návrat k normálu ji proto vrátil do režimu služeb vyhrazeným skupinám čtenářů: zdravotně handicapovaným či seniorům.

Dodávací služby proti tomu zůstaly po pandemii stálou součástí portfolia knihovních služeb. Knihovny i čtenáři zjistili, že jsou velmi praktické a pomáhají překračovat bariéry času a prostoru.

Výdejní Knihobox MěK Most

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně zavedla v listopadu 2020 jako první v ČR službu Zásilka – zaslání knih na výdejní místo nebo přímo na adresu. Bariérou nebyla ani vzdálená registrace. Uživatel do knihovny vůbec nemusel vkročit, a přesto se k němu potřebné dokumenty dostaly. V době zákazu přejíždění hranic okresu šlo o intenzivně využívanou službu. Knihovna ji ale od začátku designovala jako trvalou pro ty, kdo nemohou do knihovny osobně (nemocné, dopravně izolované, lidi vytížené prací, studiem či péčí o rodinu apod.).

Obdobnou službu nabídly i další české knihovny: Národní technická knihovna, krajské, případ-

ně městské knihovny v Plzni, Olomouci, Ostravě, Ústí nad Labem. Plošného rozmachu však služby tohoto typu nedosahují, zřejmě i pro svou cenu. Český čtenář asi raději obětuje svůj čas než své peníze.

Bariérou času, tedy nedostupnost knihovny mimo provozní dobu, pomohly překročit služby využívající různé druhy výdejních boxů. Opět šlo o inspiraci trendem v zasilatelských službách, který byl umocněn požadavkem na bezpečný bezkontaktní výdej dokumentů. Služby tohoto typu se objevily záhy po prvních uzávěrách, často šlo o nouzová řešení „výdejních okének“. Trvalé výdejní boxy zavedla jako první knihovna v Mostě. Zvolila vlastní výrobu boxů s číselnými zámky bez napojení na knihovní systém. Rychle následovaly další knihovny napříč Českem a rozličná technická řešení. Na trhu se objevily výdejní boxy adaptované z komerčního sektoru a konečně i boxy navržené přímo pro knihovny, napojitelné na knihovní systém a využívající RFID technologii.

Výdejové boxy – existující možnosti

Pořízení vlastního výdejového boxu se stalo v posledních dvou letech záměrem mnoha knihoven. Stručně uvedme přehled možností, které jsou k dispozici.

Řešením, které nevyžaduje velké investice, je **pronájem schránek v boxech firmy Penguinbox**. Nulové pořizovací a velmi nízké provozní náklady však komplikují problémy solárního napájení a nenapojitelnost na AKS. Ovládání webovou aplikací si žádá vyšší míru ruční práce knihovníka, box však zajistí pohodlnou automatickou komunikaci otevíracího kódu čtenáři. Toto řešení provozují knihovny v Blansku a ve Zlíně.

Nejvyšší počet instalací má nyní **knihobox firmy 3iD**. K vidění je v Klatovech, Poděbradech, Svitavách, Milovicích, Nymburce, Hodoníně, Havlíčkově Brodě a Ústí nad Labem. Jde o komerční řešení dobře adaptované do knihovního prostředí včetně napojení na AKS Tritius, splňující všechny očekávané funkce pro tento typ zařízení. Nabízí dostatečnou variabilitu velikosti a vzhledu; pořizovací cena je ovšem vyšší.

Instalace samoobslužných boxů se podporuje i dotačním programem VÍSK 3, což v roce 2022 využily knihovny v Jičíně, Vsetíně a Žďáru nad Sázavou pro instalaci **Verbisboxu**. Výdejní box

Autorka u knihoboxu KK Fr. Bartoše ve Zlíně

vyvinutý přímo pro systém Verbis/Portaro, s příslibem využití i pro jiné systémy pomocí SIP2 protokolu, je řízen vlastním modulem v AKS, využívá RFID technologii a je vzhledově i rozměrově velmi variabilní. Cena se pohybuje ve vyšším středním pásmu.

Největší čeští dodavatelé RFID technologií pro knihovny, firmy ORIS plus a Cosmotron Bohemia, mají ve svém portfoliu výdejní **boxy několika zahraničních výrobců**. Zařízení nabízejí množství funkcí, komunikaci s AKS pomocí SIP2 protokolu, RFID technologii, to vše ve variabilním robustním provedení. Nepříjemnou překážkou je velmi vysoká pořizovací cena, proto jsou instalace zatím ojedinělé. V provozu je např. Książkomat Arfido v Knihovně města Hradce Králové.

Výdejní **box Furtodo**, původně z komerční sféry, je včetně napojení na knihovní systém Koha v provozu v České Třebové. Další typy boxů (většinou v jediném a někdy i unikátním provedení v ČR) využívají knihovny ve Strakoncích, Lysé nad Labem, Ostrově nad Ohří, Kroměříži nebo Prostějově, ovšem často bez napojení na AKS.

Závěr

Technologie RFID, využívaná některými zařízeními, dovoluje dovést myšlenku výdejních boxů až do podoby plně samoobslužné knihovny bez knihovníka. Zatím jedinou, ale velmi inspirativní ukázkou tohoto konceptu je pobočka Kiosku Městské knihovny v Praze. Zda bude mít následovníky, uvidíme časem. Ale o tom, že výdejní boxy či jiné dodávací služby v českých knihovnách budou nadále přibývat, již není pochyb.

LIBUŠE PAVLICOVÁ | pavlicova@kfbz.cz

Foto: archiv Knihovny F. Bartoše Zlín

Čtverec a záložka Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje

Nové logo, které je hlavním zastupujícím prvkem knihovny, má Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (SVK PK) od roku 2013. Vzešlo z veřejné soutěže, v níž zvítězilo Studio Grafite a souběžně s ním byl vytvořen *Manuál jednotného vizuálního stylu*, jímž se řídíme dodnes.

V souladu s ním jsou navrhovány pozvánky, plakáty, tematické samolepky, elektronické i závěsné bannery na budově, příspěvky na sociální sítě, vizitky, čtenářské průkazy, veškeré dokumenty a vydávané publikace, formuláře a mnoho dalšího. Proměnou prošly o tři roky později i webová stránka knihovny, jejichž současná podoba vychází z jednotného vizuálního stylu celé organizace.

Základním prvkem vizuální identity SVK PK je čtverec symbolizující stabilitu a řád. Je to tvar vyjadřující soustředění, usazení čtenáře v centru vědění. Lze si pod ním představit objekt nebo budovu, okno, polici na knihy, zavřenou knihu, pohled na kartotéku, kartu a mnoho dalšího. Druhým prvkem loga, nejviditelnějšího prvku vizuální identity, je stylizace klasické knižní záložky, která podvědomě navádí k obrazu knihovny jako instituce. Styl záložky je záměrně drobný oproti čtverci, čímž je podpořen její smysl a důležitost. Součástí je i logotyp „Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje“. Kromě toho lze v odůvodněných případech využívat i variantu se zkratkou názvu knihovny uvnitř čtverce.

Základní barvou SVK PK je červená. Pro mozek bývá tato barva nejzajímavější, jelikož patří k nejvýraznějším barvám základního spektra. Je energická a vyjadřuje například vznešenost nebo uznání. Další barvy jako modrá, žlutá či zelená se pak využívají zejména pro přidružená pracoviště a další objekty knihovny. Z hlediska

typografie bylo jako primární zvoleno písmo Cern, které je použitelné nejen pro tisk, ale i pro grafické výstupy u reklamních předmětů atd. Doplnkové písmo Arial se využívá hlavně v elektronické podobě, pro webovou stránku, katalog, dopisy, e-mail, prezentace, běžnou psanou agendu a podobně.

Správnost používání grafického stylu je v kompetenci grafičky z oddělení propagace a marketingu, která pracuje s jednotným vizuálním stylem nejen na propagačních předmětech a materiálech, ale také v online prostoru. Vznikl tak například systém příspěvků na sociálních sítích, které jsou barevně odlišené podle témat: červené jsou posty o významných osobnostech regionu, žlutá se používá pro výročí literárních osobností a vše sjednocuje prvek čtverce. Podle grafického manuálu jsou vytvořeny také online výstavy a tiskoviny. Vizuální styl se v těchto případech dodržuje, ale jsou v něm povoleny i jisté variace podle autora. Zachována je zpravidla barevnost, font či pravidlo mřížky.

Pro snadnou a rychlou orientaci diváka byl v rámci vizuálního stylu navržen i soubor ikon minimalistického řešení. Na ty navazuje i další využití jednoduchých a výstižných vektorových autorských ilustrací například v krátkých videích ke knižním výročím a dalším vizuálně zajímavým projektům. V roce 2020 jsme se stali historicky první knihovnou, která získala ocenění v prestižní oborové soutěži Fénix content marketing.

Nad vchodem do hlavní budovy SVK PK jsou zavěšeny podlouhlé svislé bannery v červené barvě knihovny s logem a názvem instituce v české a anglické jazykové mutaci.

Zarážky v regálech s knihami

PF

Třicet ilustrovaných hádanek komiksově literární soutěže v barvách knihovny získalo v kategorii „Nejllepší ilustrace a její použití“ stříbrnou příčku. Další důležitou součástí vizuálního stylu knihovny jsou fotografie, které mu dodávají zvo-

lenou atmosféru a náladu a společně s dalšími prvky se stávají jeho silným a charakteristickým doplňkem.

MILAN ŘÍSKÝ | risky.milan@svkpk.cz
LUCIE DYTEROVÁ | dynterova.lucie@svkpk.cz

Reklamní předměty SVK PK používají jak základní, tak zkrácenou verzi loga v červené barvě či v negativu v případě tmavého podkladu

Taška

Hrnek

Termosky

Deštník

Plakáty na akce pořádané SVK PK

Logo soutěže Fénix content, zaměřené na obsahový marketing

Pražské noviny z tiskárny bratří Haasů

V únorovém i březnovém příspěvku této rubriky jsme se stručně věnovali Janu Ferdinandovi hraběti ze Schönfeldu a jeho novinám, které vydával na přelomu 18. a 19. století pod různými názvy. V roce 1824 získali privilegium na vydávání českých a německých novin původně náležejících hraběti Schönfeldovi bratři Ludvík a Ondřej Haasové. V roce 1825 začali tisknout české *Pražské noviny* a od roku 1828 také německé *Unterhaltungsblätter*, později známé především pod zjednodušeným názvem *Bohemia*.

Pražské noviny vycházely za Haasů po určitou dobu (v letech 1826–1833) jako dva čtrnáctideníky: sudá čísla pod názvem *Pražské noviny*, lichá coby literární příloha jako *Rozličnosti Pražských novin*. Vzestup periodika je spojen především s osobou básníka a překladatele Františka Ladislava Čelakovského (1799–1852), který se jejich redaktorem stal v roce 1834. Kromě do té doby obvyklého přebírání zpráv z německého, především vídeňského tisku se Čelakovský soustředil i na noviny z dalších jazykových oblastí, např. anglické a francouzské, čímž významně obohatil zahraniční zpravodajství.

Literární přílohu novin přejmenoval Čelakovský na *Českou včelu* a následně v ní začal publikovat překlady zahraniční literatury i literaturu českou. V roce 1836 se po jeho nuceném odchodu stal redaktorem listu dramatik a překladatel Jan Nepomuk Štěpánek (1783–1844). Pod jeho vedením i jeho následovníků se však kvalita listu snížila. V roce 1845 převzal vydávání *Praž-*

ských novin tiskař a nakladatel Karel Vilém Me-dau (1791–1866) a při této příležitosti hledal pro periodikum nového redaktora. Na doporučení historika Františka Palackého přijal od 1. 1. 1846 Karla Havlíčka Borovského (1821–1856), který již v dřívějších letech přispíval do *České včely*, v níž např. v roce 1845 publikoval na tehdejší dobu poměrně ostrou kritiku vlasteneckého románu Josefa Kajetána Tyla *Poslední Čech*.

Havlíček v *Pražských novinách*, jejichž úroveň svým přístupem k novinářské práci opět značně pozvedl, působil až do dubna roku 1848, kdy je předal Karlu Sabinovi a sám založil *Národní noviny*, další významný list vycházející od revolučního roku 1848 do ledna 1850. V období neo-absolutismu po zmíněném roce 1850 pak byly *Pražské noviny* v podstatě úředním listem loajálního vládě, v němž vycházela mj. úřední oznámení a vyhlášky. Poslední číslo novin vyšlo 30. 6. 1864.¹

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub); FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Svazek I. A–G*. Praha: Academia, 1985, s. 424–430 (heslo František Ladislav Čelakovský). ISBN 80-200-0797-0; STEJSKALOVÁ, Eva. *Noviny a časopisy v době předbřeznové*. In: BĚHALOVÁ, Štěpánka (ed.). *Tiskárny a tisky 19. století: sborník příspěvků z celostátní konference pořádané při příležitosti 200. výročí založení jindřichohradecké Landfrasovy tiskárny*. Jindřichův Hradec: Okresní muzeum v Jindřichově Hradci, 1998, s. 65–74; dále vybraná hesla z *Encyklopedie knihy uveřejněné na portálu Knihovna.cz*, dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Hlavn%C3%AD_strana [cit. 28. 2. 2023].

#potkejautora

**Kateřina
Surmanová**

13. 12. 2022 | 16:30
sál beletrie SVK PK
Smetanovy sady 2

O myších a lidech

John Steinbeck
25. února 1937

#křížemkrážem

cyklus cestovatelských přednášek

Prezentace příspěvků
ke knižním výročím
a na sociální sítě
k výročí regionálních
a literárních osobností

regionální osobnost:

**Stanislav
Štrunc**
— fotbalista

* 30. 10. 1942
Plzeň

† 08. 11. 2001
Plzeň

125 let od smrti

**Lewis
Carroll**

„Všechno je vtipné,
když se tomu
dokážete zasmát.“

Digitální závislosti – a jak mohou pomoci knihovny

Zprávu o digitálních závislostech v České republice 2022¹ vydala Rada vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí v létě minulého roku. Obsahuje řadu alarmujících zjištění a vzhledem k tomu, že jednotlivým tématem knihoven pro následující dva roky je mediální gramotnost, také vede k otázce, jak by měly a mohou pomoci knihovny a knihovníci.

Digitální závislost

Vzhledem k tomu, že se jedná o první zprávu svého druhu u nás, je významná už tím, že se zavádějí pojmy potřebné k porozumění důsledkům enormního nárůstu dostupnosti a využívání nových technologií v populaci, které v poslední době ještě umocnila covidová pandemie. Oficiálně totiž digitální závislost nebyla (v rámci klasifikací duševních poruch) dosud jednoznačně definována a obvykle se za ni považuje především nadměrné trávení času vyhledáváním na internetu, sledováním sociálních sítí, hraním digitálních her, sledováním streamovaných filmů a seriálů či online nakupování. Zpráva stanoví, a to na základě průkazných a ověřitelných dat, že se problematika nadužívání internetu, sociálních sítí a digitálních technologií obecně týká velké části populace a je příčinou řady zdravotních poruch a negativních dopadů na jednotlivce i jeho okolí.

Nadužívání digitálních technologií zpráva výslovně označuje za závažný veřejnozdravotní problém, přestože negativní dopady nejsou monitorovány zatím nijak systematicky. Může totiž mimo jiné způsobovat například narušení denního rytmu, zanedbávání osobní hygieny, jídla a spánku, různé projevy únavy a zhoršenou orientaci v čase, v dlouhodobém horizontu navíc vede k poklesu soustředěnosti, problémům s udržením pozornosti a koncentrací, sociálním

obtížím způsobeným zhoršenými osobními vztahy, civilizačním chorobám způsobeným i nárůstem hmotnosti apod. Objevuje se spojitost s úzkostnými stavy a depresemi, ale také s agresivitou nebo sebevražednými myšlenkami. Protože však tento druh závislosti není oficiálně diagnostikován, neexistuje zatím ani jednotná léčba.

Vliv na děti a mládež

Zpráva se zaměřuje zvláště na užívání digitálních technologií mezi dětmi a mládeží a v dospělé populaci. Například rizikové užívání sociálních sítí, které zpráva definuje jako více než čtyři hodiny denně, se týká až 30 % žáků základních škol a až 50 % žáků středních škol, přičemž hodnoty jsou zřetelně vyšší u dívek. Rizikové hraní digitálních her, tedy opět více než čtyři hodiny denně, se týká až 25 % žáků základních a 15 % žáků středních škol, hodnoty jsou v tomto případě vyšší u chlapců. Všechny hodnoty přitom ještě dále stoupají o víkendech oproti pracovním dnům. Mezi dospělými je používání internetu i mobilních telefonů (a zejména telefonů s připojením na internet) dnes už zcela běžné, lidé nejčastěji vyhledávají informace (71 %), sledují sociální sítě (60 %) nebo nakupují (52 %). Mimo práci a studium lidé tráví online až dvě a půl hodiny denně, o víkendu ještě o půl hodiny déle. O vyloženou závislost projevující se mimo jiné nutkavým cho-

váním jde podle zprávy u zhruba 6 % osob, ve věkové kategorii 15 až 24 let jde však až o alarmující 22 %. Přesto však u všech, kteří zatím nespádají do rizikových kategorií, hrozí riziko postupného rozvoje závislosti, mimo jiné i proto, že si toto nebezpečí zpravidla zatím neuvědomujeme.² Jak uvádí třeba psychiatr Vladimír Kmoch, který je vedoucím Centra pro léčbu digitálních závislostí Institutu neuropsychiatrické péče: *...rizikovým faktorem je samozřejmě vysoký počet hodin strávených na internetu (...) tím větší je šance, že to část populace neovládne zdravě.*

Role knihoven

Nabízí se proto otázka, jak by v této záležitosti měly a mohou pomoci knihovny a knihovníci. Mediální gramotnost je téma, které se v knihovnách probírá už řadu let (v souvislosti s informační gramotností, ale také zvláště), bývá však zaměřeno především na rozpoznávání mediálního obsahu, a tedy také prevenci šíření dezinformací a hoaxů. Jak uvedl Tomáš Řehák z Městské knihovny v Praze: *Problém není množství informací, ale to, že si nemůžeme být jistí tím, že jsou správné. Každý den čelíme množství informací, které si i vzájemně protirečí, dožadují se naší pozornosti a útočí na emoce. Je jisté, že dovednost čtení médií a rozeznávání faktů od emocí je v dnešní době více než důležitá a role knihoven v posilování této dovednosti je nezastupitelná.*³

To však samo o sobě nestačí. Nárůst dostupnosti i objemu nejrozličnějších mediálních sdělení vede nejen k obtížnému rozpoznávání relevance a kvality obsahu zpráv, ale rovněž k zahlcení a informačnímu přetížení. Jeden ze způsobů, jaké používá propaganda, je také zahlcení velkým množstvím sdělení s různým poměrem faktů a dojmů. *Nejen autoritářské režimy si uvědomily, že není možné kontrolovat informace pomocí cenzury, takže začaly vytvářet informační*

*šum. Zaplavují veřejný prostor velkým množstvím informací, ve kterých se není snadné vyznat, tvrdí publicista Peter Pomerantsev, jehož druhá kniha *Tohle není propaganda: válka proti realitě* nedávno vyšla v českém překladu.⁴ Nemusí přitom jít rovnou o nástroje takzvané informační války. Nejrůznějších sdělení je okolo nás jednoduše příliš mnoho a kromě kritického hodnocení obsahu potřebujeme také kompetence nutné k jejich eliminaci, ať už pouhým (vědomým) ignorováním alespoň části takového přívalu, resp. jeho smysluplným tříděním, nebo kompenzací přetížení jinými aktivitami, péčí o mentální pohodu a odpočinkem.*

Rozcestník mediální gramotnosti v sekci Informační hygiena zatím obsahuje kromě orientace v mediálním prostoru, témat spojených s bezpečností na internetu a metodik výuky mediální gramotnosti oblast informační hygieny v základním přehledu (a ve spojení s aktuálně populárním takzvaným digitálním detoxem).⁵ Je to nicméně zatím alespoň začátek tázání se, zda by knihovny měly být nápomocny i v této oblasti a co vlastně svým uživatelům mohou nabídnout. Například kurzy zaměřené na mindfulness nebo meditaci už v knihovnách nejsou vzácností⁶, sekce knihoven zaměřené na osobnostní rozvoj patří mezi nejpobulárnější a řada doplňkových aktivit v nabídkách knihoven se dá bez jakékoliv nadsázky považovat za well-being aktivity (se společenským a sociálním přesahem)⁷. A jsou to právě knihovny ve své roli kurátora informací, které tu mohou oddělit zrno od plev a takové kurzy, publikace nebo aktivity nabídnout v odpovídající kvalitě, přiměřené podobě a takovém kontextu, který bude uživatelům skutečně ku prospěchu a bude pro ně současně dostatečně zajímavý i atraktivní.

MICHAELA DOMBROVSKÁ

| michaela.dombrovska@slu.cz

¹ Viz Zpráva o digitálních závislostech v České republice 2022 [online]. Dostupné na https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/vyrocní-zpravy/Zprava-o-digitalnich-zavislostech-v-CR-2022_v220830.pdf, nebo <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/vyrocní-zpravy/zprava-o-digitalnich-zavislostech-v-ceske-republice-2022-197876/> [cit. 2023-02-08].

² Viz Urbanová, Pavel a Eva. O digitálních závislostech i léčivé síle přírody. *Magazín Nila*, roč. 1, č. 2. ISSN 2788-0745

³ Viz Knihovny na jedno téma 2023–2024: Mediální gramotnost [online]. Dostupné na <https://konceptce.knihovna.cz/knihovny-na-jedno-tema-2023-2024-medialni-gramotnost/> [cit. 2023-02-08].

⁴ Rozhovor s Peterem Pomerantsevem vyšel v listopadovém vydání *Vogue* Czechoslovakia v roce 2021 (11/2021), viz rovněž <https://www.vogue.cz/clanek/vogue-daily/novinky/andrea-behounkova-97e5397/vogue-editorial-date-si-cervenou-nebo-modrou-pilulku/>.

⁵ Viz Rozcestník mediální gramotnosti [online]; dostupné na <https://konceptce.knihovna.cz/medialka/> [cit. 2023-02-08].

⁶ Například online kurz *Meditace – starobylý lék na novodobé strasti* proběhl v květnu 2021, viz <https://www.mlp.cz/cz/akce/e17933-meditace-starobyly-lek-na-novodobe-strasti/>.

⁷ Například kurzy zdravého vaření ve Šmidingerově knihovně Strakonice z listopadu 2022, viz <https://www.knih-st.cz/udalost/kurzy-zdraveho-vareni-14/>; různé zájmové kurzy jsou však relativně běžné.

Konference *Do černého* 2023 očíma studentů ÚISK

Dne 23. 1. proběhla konference *Do černého* a my, studenti Ústavu informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, jsme měli tu příležitost na této akci vypomáhat, a vidět tak na vlastní oči, jak taková konference probíhá. Pořádalo ji Sdružení knihoven ČR (SDRUK) za podpory Fondů EHP a Norska ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze a Národní knihovnou ČR. Konala se v sálech Městské knihovny v Praze, a to v její Ústřední knihovně na Mariánském náměstí.

Letos se účastníci a přednášející připravili na téma „udržitelný život ve městě a komunitách“. Snaha zachovat cíle udržitelnosti byla evidentní i ze samotné organizace. Registrace započala v půl deváté a fronta knihovnic a knihovníků z celého Česka se začala rychle tvořit. Pro jednodušší orientaci mezi účastníky každý dostal recyklovatelnou barevnou pásku, dřevěnou tužku s názvem konference a vzhledný notýsek z recyklovaného papíru. Na účastníky konference pak čekalo sladké pohoštění a sluchátka se zařízením pro překlad anglického jazyka. Ta mohli využít při proslovu Ann Berit Hulthin z Norské asociace knihoven, která dopoledne hovořila o partnerství s Českou republikou, a odpoledne, kdy měla vlastní segment o udržitelnosti.

Zahájení a úvodní příspěvky započaly okolo desáté hodiny dopoledne. Hovořili předseda SDRUK Tomáš Řehák a další zástupci zapojených organizací. Následně proběhla prezentace již zmíněné Ann Berit Hulthin o partnerství Česka a Norska. Poslední slovo před pauzou měla Lucie Zernerová o tom, jak posilovat svou vlastní odolnost.

Po občerstvení pokračovala Yvonna Gaillyová, která nám pověděla o tom, že ekologický aktivismus není jen pro mladé. „Babička Yvonna“, jak se sama nazývala, několikrát řekla, že neví, zda ona je ta správná osoba pro přednášení na této konferenci, ale potlesk, který po konci jejího úseku nastal, hovořil jasně. Po ní jsme si vy-

Ředitel MKP a zároveň předseda SDRUK
T. Řehák při uvítacím projevu

slechli zprávy o opačné generaci – dětech. O participaci dětí a mládeže v plánovacích procesech hovořila Mirjana Petrik. Ve své prezentaci měla připravených několik příkladů, a to z Dánska i ČR, jak se děti mohou a mají angažovat v budování vlastního města a okolí. To samé platí i pro knihovny, které jsou zde i pro vzdělávání a kulturu dětí, které samy nejlépe vědí, v jakém prostředí se cítí dobře a bezpečně.

Po přestávce se program rozdělil do velkého a malého sálu. V malém sále si účastníci mohli vyslechnout Blanku Klimešovou a její prezentaci s názvem *Město prosperuje a žije tam, kde se chodí*. Poukázala na výhody chůze oproti dopravě automobily a také na to, že chodců je víc, než si někteří z nás mohou myslet. Připravené také měla ukázky akcí, kde se silnice dočasně přeměňují na prostory pro školáky a chodce. Kolegyně Natallia Allen a Anna Darašenka pak hovo-

řili o tom, jak je město rozmanité pro ty, kteří pocházejí z jiných národů. Akce, které organizace InBáze pořádá, jsou otevřené pro Čechy i cizince a přínosné pro všechny. Patří sem například sdílení jídel z různých států nebo prohlídka Prahy tak, jak ji možná ani místní neznají.

O dobrovolnictví pak hovořili Ondřej Hudeček, Dana Pešková a Eva Vodičková. Paní Pešková nám s velkou energií a pozitivní náladou pověděla o tom, jak se k dobrovolnictví dostala díky náhodě a jak jí to změnilo život. Konferenci zakončil David Drvota s prezentací o vzdělávání seniorů, kde se účastníci dozvěděli, jakým směrem se nadační fond Elpida posouvá a jak dnes probíhá například takové IT vzdělávání.

Ve velkém sále zůstali zájemci o přednášku Radana Haluzíka s názvem *Město naruby a město budoucnosti*, ve které mluvil o vágních prostorách v Praze. Následoval *Ne/přátelský veřejný prostor*, kde Karolína Kripnerová vyprávěla o problematice lidí bez domova a jejím vlivu na veřejný prostor. Již zmíněná prezentace Ann Berit Hulthin o udržitelnosti byla poslední připravenou částí programu, než započala panelová diskuse o udržitelnosti „zdola“, do které se mohli zapojit všichni hosté. Řešil se zde například projekt Bike kitchen nebo Fridays for future.

Průběh celé konference provázela pozitivní nálada, která byla v souladu s tím, co jsme se

dozvěděli o všech prospěšných akcích v rámci vzdělávání a kultury v ČR. Tento optimismus byl však střízlivý a byly zde zmíněny i problémy, se kterými komunity stále bojují a které jsou překážkou udržitelnosti a vyšší kvality života. Účastníci byli aktivní a dotazy měli připravené osobně v sálech i online přes platformu Slido. Pro cíle udržitelnosti pak byli hosté povzbuzeni v tom, aby si neshnězené občerstvení nabrali na cestu domů a nemuselo se tak plýtvat opravdu ničím. Účast na konferenci byla pozitivní i pro nás studenty a přiblížila nám další směr, jakým se knihovny angažují v životě občanů. Už teď se těšíme na další ročník.

ANNA FUCHSOVÁ | afuch18@gmail.com
ANDREA POLÁKOVÁ

| andy.pollakova2001@gmail.com

Foto: Markéta Tichá, NK ČR

Haškova výročí v roce 2023 a několik črt z jeho života

Před 100 lety, dne 3. 1. 1923, zemřel v Lipnici nad Sázavou na zápal plic a ochrnutí srdce ve věku nedožitých 40 let kontroverzní spisovatel Jaroslav Hašek (1883–1923), který zde v letech 1921–1922 psal, ale nedopsal svůj satirický román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Letos si připomínáme v neděli 30. 4. ještě další Haškovy výročí – 140 let od jeho narození v Praze ve Školenské ulici v rodině středoškolského profesora matematiky a latentního alkoholika.

Strípky z Haškova života

Po středoškolských studiích Jaroslava a nezatvnutí v trvalém zaměstnání ani v manželství po jeho svatbě v roce 1910 s dcerou zámožného vinohradského štukatéra Jarmilou Mayerovou (1887–1931), pozdější spisovatelkou-prozaičkou, které se narodil v dubnu 1912 syn Richard, získal literát Jaroslav Hašek v Praze pověst výtržníka, pijana, kraválisty a nepolepšitelného bohéma.¹

Jaroslav Hašek je však především prozaik, autor kabaretních her, publicista, novinář, redaktor,

Výročí Švejka

Letos si v souvislosti s Jaroslavem Haškem připomínáme ještě jedno výročí – uplynulo také 100 let od vydání poslední části jeho (nedokončeného) slavného díla *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Při této příležitosti byl 21. 3. 2023 v Muzeu literatury poprvé v historii představen originál rukopisu tohoto světoznámého románu. Pouze na jediný den!

Vedle toho měla veřejnost možnost se také poprvé seznámit s rukopisem Haškovy prakticky neznámé povídky *Vepřová historie*. Muzeum rukopis zakoupilo v roce 2021 prostřednictvím antikvariátu.

–JaC–

spolujemajitel obchodu se psy čili kynologického ústavu; humorista, satirik, tvůrce světoznámého satirického díla, zkrátka Švejka. Svým politickým založením byl Hašek anarchista, nepostižitelný mystifikátor, zakladatel a kandidát Strany mírného pokroku v mezích zákona (1911), bohém, bouřlivák, anarchista, charakterovým a psychickým založením společenský extrovert a pyknik. Rád se toulal nejen Čechami, Slovenskem, Uhrami, ale zabrousil i na Balkán. Podle již citovaného R. Pytlíka *prošel křížem krázem Evropou bez ha-*

léře v kapse, několikrát byl zadržen pro žebrotu a vsazen do obecního vězení. Dostal přezdívku „toulavé house“.

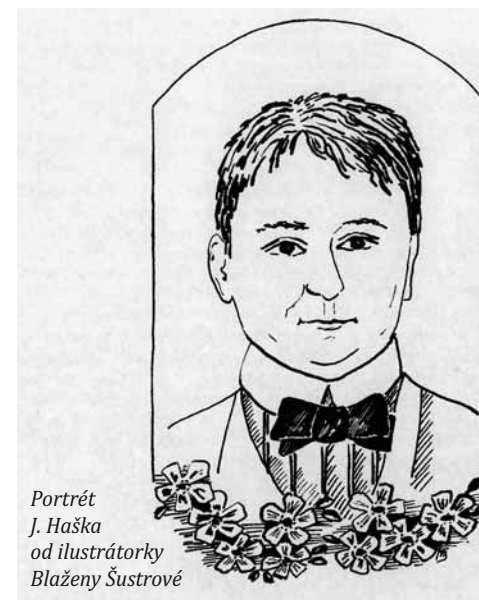
V únoru 1915 Hašek narukoval k 91. pluku do Českých Budějovic a pak odejel na haličskou frontu, kde se dal v září 1915 zajmout Rusy. V únoru 1916 se přihlásil do československého vojska, vstoupil do čsl. legií, publikoval v časopise *Čechoslovan*, v únoru 1918 se ale s legiemi rozešel a v březnu 1918 vstoupil do Rudé armády (působil zde až do 18. 11. 1920). A v témže roce v březnu také do ruské komunistické strany (bolševiků), kde byl tajemníkem internacionální sekce a zástupcem náčelníka politického oddělení armády. Zneužila toho komunistická propaganda k potlačení významu Masarykových československých legií v Rusku. V Rusku působil v Samaře, Bugulmě, Ufě, Čeljabinsku, Omsku, Krasnojarsku, Irkutsku. Dvakrát se oženil; jednou v Praze, jednou v Krasnojarsku. Dvakrát byl na něho vydán zatykač pro velezradu.

Ohlas života v tvorbě

Zážitky ze svých toulek i z války uložil do svých literárních děl. Především do znamenitých předválečných humoresek, které podle některých tehdejších literárních kritiků splňují nároky na literárně-estetická kritéria, kdežto jeho Švejk údajně nedosahuje estetické úrovně některých humoresek (Z. Nejedlý, Arne Novák, F. X. Šalda. V. Dyk, V. Nezval apod.). Je faktem, že Haškův Švejk měl a má dosud velký ohlas doma i v zahraničí a navzdory nižší umělecké hodnotě se „jako lidové čtení“ stal světoznámým dílem, a to i díky filmu.

Hašek napsal půldruhého tisíce povídek, črt, satír a humoresek, fejetonů, lokálků, publicistických článků, které se dosud nepodařilo všechny objevit, dále několik divadelních her a kabaretních výstupů; je autorem tří humoristických románů, z nichž jeden se snad ztratil a jeden se stal nejslavnější českou knihou ve světě. Hašek užíval cca 115 pseudonymů, jimiž podepisoval své texty.

V prosinci 1920 se J. Hašek vrátil ze sovětského Ruska se svou druhou ženou, Ruskou Alexandrou Gavrilovnou (Šurou) Lvovou Haškovou (1894–1965). Týden pobýli v karanténní stanici v Pardubicích (9.–16. 12. 1920). Odjeli pak do Prahy, kde se Hašek vrátil opět k životu bohéma,

Portrét
J. Haška
od ilustrátorky
Blazeny Šustrové

aby ve čtvrtek 25. 8. 1921 přibyl s malířem Panuškou do hostince U Koruny v Lipnici. Teprve 12. 9. 1921 za ním přijela do Lipnice jeho druhá manželka Šura. Tady zemřel 3. 1. 1923 v malém domku pod hradem Lipnicí *asi o půl deváté ráno ochrnutím srdce. Trpěl chorobou akutní zápal plic – tělo bylo oslabeno chronickým alkoholismem*, jak konstatuje „Soudní protokol o úmrtí Jaroslava Haška“ a ošetřující lékař MUDr. Ladislav Novák³. Podle vyjádření Ivana Olbrachta z roku 1921 zde dokonal autor „geniálního idiota“. Haškův pohřeb se konal na Tří krále 6. 1. 1923.

Tulákem ve východních a severovýchodních Čechách

Haškův trvalý pobyt v Lipnici nad Sázavou, kde nalezl smrt, je všeobecně známý. Před první světovou válkou v červnu a červenci 1908 zavítal také do Libáně u Sobotky, kde navštěvoval svou milou Jarmilu Mayerovou, která zde byla na zotavené. Pobýval také v Litomyšli. Těsně před vypuknutím první světové války se zdržoval ve Dvoře Králové nad Labem u bratra sochaře O. Gutfreunda. Několikrát také u redaktora Julia Schmidta v tehdy Německém (dnes Havlíčkově) Brodě, stejně jako v Chotěboři i jinde ve východních Čechách.

Na Jaroměřsku a Náchodsku je pak asi nejvýznamnější Haškův několikrátý pobyt v Jasenné

u přítele Václava Hrnčíře (1890–1916), který se s Haškem seznámil za svých studií techniky v Praze (1909–1914/15?). Haškoví přátelé doporučili provokujícímu bohémovi, aby sem po vyhlášení první světové války odejel, a tak na venkově unikl slídivým očím a uším pražských fízlů. Zde od července až do srpna 1914 v době válečného strádání našel azyl a plně hmotné zajištění. Hašek pobýval na Hrnčířově statku čp. 28 na Dolním konci obce k Šestajovicím a přespával ve studentském Hrnčířově pokojíku. Veselé příhody ze žní u Hrnčířů a Samků (Anička Samková byla Hrnčířova nevěsta) vylíčil v groteskní a mystifikační humoresce *Nebezpečný pracovník*, ve které se vysmál sám sobě, své nešikovnosti při zemědělských pracích, takže se stával druhým lidem až nebezpečný. V humoresce jmenuje i konkrétní obyvatele pohostinné Jasenné. Byla otištěna 28. 8. 1914 ve Vilímkových *Humoristických listech*.

Z Jaroměřska vytěžil celkem čtyři humoresky, z nichž vedle *Nebezpečného pracovníka* je asi nejzdařilejší elegicky melancholická a podle mě skutečně umělecká humoreska *Kaťouráci* (otištěno ve Světozoru 31. 12. 1914), což je nářeční slovo označující pohodné, kteří zabíjeli psy a z jejich kůží zhotovovali řemínky k cepovkám, cepům na mláčení obilí. Hašek v Jasenné vedle literární tvorby také houbařil (povídka *Zápas dobrá se zlem*, Kopřivý 8. 10. 1914), kuchařil, navštěvoval místní hostince a vyváděl pobuřující taškařice. Rád se toulával po okolí (Šestajovice, Libřice, Velká Jesenice). Pobyt byly pro zvědavého Haška nejen příjemné, ale i poučné. Povšiml si specifík psychiky venkovana i jeho mluvy. Při svých toulkách na šestajovických lukách v údolí řeky Metuje ho zaujala hejna čápů (povídka *Podivuhodné dobrodružství indického kačera v městském parku*, Světozor 29.1. 1915). Válečný chaos v nedalekém vojenském Josefově z prvních válečných dnů i válečný ruch na josefovském nádraží našly odraz v úvodních kapitolách samotného Švejka, v němž třikrát cituje

svou oblíbenou vojenskou píseň *Když jsme táhli k Jaroměři*. V textu se objevují i dva bodří Jaseňáci, velmi hodní, vlídní a pohostinní lidé.

Haškův pobyt v Jasenné potvrzují též tři Haškovy vlastnoruční dedikace, autografy ve dvou Haškových knížkách pro Aničku Samkovou, datované 21. 8. 1914 a 23. 12. 1914, a v knížce *Průvodčí cizinců a jiné satiry z cest i z domova* pro Václava Hrnčíře (8. 1. 2015): *Milý příteli Hrnčíři Vašku! / V těch dobách truchlivých, / kdy mapa Evropy se mění, / prý nad vše jiné, humor se dnes cení. / Toť úsudek je trochu nelidský, / když humor bývá tragický. / Radosti projev bývá krátký: / Když knihu přečteš, / tu bez toho pouzdra, / už nepřijmou ti knihu zpátky. / A to bude osud Tvůj, / dál bude Tebe strašit / podpis můj / Jaroslav Hašek.*

Když v roce 1914 přijeli za Haškem do Jasenné jeho pražští přátelé, prof. Ladislav Jančák, syn majitele proslulé kavárny Union v Praze, a Oskar Butter, středoškolský profesor, podnikli společně i s Hrnčířem výlet do České Skalice a Babiččina údolí. V Náchodě v hotelu U Beránka uspořádal Hašek dobrovolnou sbírku pro české spisovatele uvržené válkou do bída a získané peníze propil. V lázních Chudoba v Kladsku měl jakýsi delikt s německy mluvícími četníky, které Hašek oslovil: *Vy trulanti, já byl v Rusku zatčen a považován za špiona*. Incident se prý urovnal za přispění známého náchodského advokáta dr. Johna. Také samotný Náchod i Hronov našly ohlas u Haškově tvorbě; v Náchodě měl konflikt s místními sokoly a město se připomíná v novinovém článku *Kopnickáda v Čechách* (České slovo 20. 2. 1912), v němž referuje o podvodném jednání tří členů údajně stavební komise z Vídně v Náchodě, kteří zneužili zdejší pohostinnosti. Výborně se poměli na banketu a druhý den tito podvodníci zmizeli bez placení. Později tento novinový článek Hašek vtípně zbeletrizoval v satirickém Ladově čtrnáctideníku *Karikatury* ze dne 12. 3. 1912. Prostě Jaroslav Hašek nebyl tuctovou literární osobností!

JIŘÍ UHLÍŘ | zj.uhlirovi@seznam.cz

Obr.: archiv autora

ZDROJE:

- [1] PYTLÍK, Radko. *Jaroslav Hašek*. 1. vyd. Praha: Čs. spisovatel, 1962. 144 s. 8 s. obr. příl.
- [2] PYTLÍK, Radko. *Toulavé house: život Jaroslava Haška, autora Osudů dobrého vojáka Švejka*. Vyd. třetí, přeprac. dopl. Praha: Emporius, 1998. 320 s.
- [3] PYTLÍK, Radko. *Jaroslav Hašek: Data – Fakta – Dokumenty*. 1. vyd. Praha: Emporius (Věra Dyková), 2013. 240 s., 60 obr.
- [4] UHLÍŘ, Jiří. *Humorista Jaroslav Hašek a Jaroměřsko*. 1. vyd. Liberec: Dr. Eva Koudelková, 2012. 112 s., 38 obr.

Knihovny v malých obcích

Místní knihovna Dolní Němčí

Naše knihovna ve Zlínském kraji zastává v obci s 2900 obyvateli funkci komunitního centra. Nachází se v budově obecního úřadu uprostřed obce. V roce 2017 byla ukončena její přístavba, a tím vznikla čítárna a oddělení pro dospělé čtenáře. Díky této přestavbě se uvolnil prostor v přední části knihovny a vzniklo místo pro konání besed na rozličná témata, cvičení pro děti s maminkami, cvičení jógy mezi knihami a pořádání různých výstav. Knihovní fond byl zúžen na standardní 2–3 knihovní jednotky na obyvatele.

Využíváme i výměnného fondu z knihovny Bedřicha Beneše Buchlovana Uherské Hradiště. Tato knihovna nám poskytuje i metodickou službu a nákup a zpracování nových knih. Komunitní centrum se nám daří udržet také vzhledem ke skvělému vztahu s naším zřizovatelem. V loňském roce se díky tomu podařila poslední úprava knihovny, a to výměna všech starých regálů v oddělení pro dospělé a v sekci naučné literatury. Vzhledu knihovny to moc pomohlo. Je teď o něco prostornější a vzdušnější.

V roce 2016 vzniklo interaktivní cvičení dětí s maminkami – Žízalky v počtu čtyř dětí. K dnešnímu dni máme dvě skupiny a každý týden se schází kolem 40 dětí ve věku od jednoho do tří let. Děti cvičí se svými maminkami v doprovodu paní knihovnice a pak si hrají v dětském koutku, kde jsou také umístěny knihy pro naše nejmenší čtenáře. Každý týden se střední generace schází na cvičení jógy.

V roce 2019 vznikl v knihovně Literární spolek, který momentálně zastává v obci funkci seniorského klubu. Členové tohoto spolku se scházejí jednou za měsíc na čtení a třikrát do roka pořádají v knihovně výstavy – např. historických šatů, bižuterie z let minulých nebo tupeské keramiky. Každý rok před Vánoce se uskuteční výstava betlémů a andělů. Všechny tyto akce pravidelně představujeme na facebookových a webových

stránkách knihovny. Fotografie z akcí potom zveřejňujeme na stránkách obce.

Pravidelně se naše knihovna zúčastňuje celostátní akce *Knížka pro prvňáčka*, zakončené Pasováním prvňáčků na čtenáře. Spolupracujeme se Základní školou i na pořádání různých besed pro školy. Zveme každý rok děti ke spaní v knihovně na *Noc s Andersenem*. Pořádáme pro děti i jejich rodiče hraní deskových her *Zvedni zadek od PC*. V přední části knihovny je umístěn infokoutek, kde nabízíme propagační materiály o obci a alba se starými fotografiemi k nahlédnutí. Na chodbě před knihovnou je umístěn regál s vyřazenými knihami na rozebrání. Každý sem může přispívat svými knihami, které nechce vyhodit.

V roce 2018 se naše obec zúčastnila soutěže Vesnice roku, kde zvítězila. Knihovna získala v této soutěži ocenění Diplom za moderní a knihovnické informační služby. V tomto roce jsme rovněž získali i ocenění Knihovna Zlínského kraje.

Zmodernizovali jsme i zázemí pro knihovnici v podobě kuchyňky v bývalém skladu. Můžeme díky tomu nabízet návštěvníkům různé pohoštění při výstavách, setkáních i každodenním výpůjčním provozu. Tato služba zpříjemnila pobyt v knihovně všem čtenářům a nejen jim. Naši knihovnu díky těmto aktivitám navštěvují všechny věkové kategorie.

JANA DAŇKOVÁ | knihovna@dolni-nemci.cz

Detektivní soutěž v Knihovně Schola Bohemica

Knihovna Schola Bohemica v německém Düsseldorfu patří k těm krajanským knihovnám, jež vznikly při české škole v zahraničí. Jejím zřizovatelem je spolek Schola Bohemica e. V., poskytující v Severním Porýní – Vestfálsku výuku českého jazyka a reálií pro děti předškolního a školního věku. Služby knihovny mohou využívat nejen žáci a rodiče docházející na pravidelnou sobotní výuku českého jazyka, ale také široká veřejnost se zájmem o českou literaturu pro děti a mládež.

Aby knihovnická nabídka získala ještě o něco více na atraktivnosti, pořádá náš knihovnický tým, tj. dvě (neprofesionální) knihovnice, jež se věnují této činnosti na dobrovolnické bázi, během školního roku doprovodné akce. Po výstavě KOMenský v KOMixsu jsme pro naše uživatele a návštěvníky knihovny připravily detektivní soutěž.

Během prvního pololetí školního roku 2022 až 2023 měli zájemci z řad dětí i dospělých možnost vyluštit třináct úkolů, jež se týkaly například českých i světových autorů či ilustrátorů knih pro děti a mládež, ale také i všeobecně známých pohádkových postav. Každou sobotu bylo připraveno krátké nastínění tématu, na jehož základě byl definován úkol dne. Společně s úvodní informací obdržel každý luštitel instrukce, kde, resp. ve kterých knihách je možné najít indicie potřebné pro vyřešení záhady. Zjištěné informace se zapisovaly do pracovního listu s tajenkou. Pokud bylo pátrání úspěšné, tajenka odhalila odpověď na otázku dne. Za každou správně vyřešenou záhadu obdržel účastník razítko na kartičku detektiva. Ten, kdo v závěru soutěže nasbíral plný počet razítek, se mohl těšit z malé detektivní odměny.

Cílem tohoto programu bylo představit všem zúčastněným interaktivní formou knižní tituly nacházející se v našem knihovním fondu a zároveň přimět především dětské soutěžící vyhledávat informace v knihách, všimnout si pozorně ná-

VELKÁ DETEKTIVNÍ SOUTĚŽ

Kde?: v knihovně Schola Bohemica

Kdy?: každou vyučovací sobotu od 10:00 do 14:00 hodin

Co nás čeká?: 13 zapeklitých případů

Jak na to?: Každou vyučovací sobotu budou k dispozici pokyny a knihy, které pomohou danou záhadu vyluštit. Úspěšně vyřešené případy se zaznamenají každému soutěžícímu do průkazu detektiva, který je dostupný u paní knihovnice.

Přijď si ověřit, jaký jsi detektiv! Pokud se Ti podaří vyřešit všechny případy, odměna Tě nemine!

Plakát Velká detektivní soutěž

zvů a obrázků nebo se naučit orientovat v obsahu knihy. Rovněž bylo naší snahou představit dětským čtenářům vyrůstajícím v zahraničí osobnosti jako Josef Lada, Helena Zmatlíková, Jiří Žáček a další. Malí čtenáři měli možnost seznámit se s českými pověstmi, hororovými příběhy či pohádkami, a to nejen s těmi večerníčkovskými.

Hororový Halloween

Rodiče pomáhají dětem s luštěním

Bylo velkým potěšením sledovat zapálení, s jakým děti k luštění přistupovaly. (Snad to nebylo jen kvůli slíbené odměně...) Žáci mladšího školního věku, kteří se pravidelně soutěže účastnili, zlepšovali postupně své čtenářské dovednosti a naučili se samostatně vyhledávat potřebné údaje. Těšil nás zájem i předškoláků a prvňáčků, kteří se teprve učili číst. Díky nim se zapojili i jejich rodiče.

Zajímavým faktem bylo zjištění, že starší a zkušenější dětská čtenářka nevnímala obsah čteného textu. Zadaný úkol sice velmi rychle vyřešila, ale nevěděla, co vlastně řeší. Z tohoto důvodu jsme u této věkové skupiny přistoupili k doplňujícím otázkám, abychom si ověřili, zda a do jaké míry rozumí danému tématu.

Abyste sdělení naší zkušenosti bylo kompletní, je nutné zmínit, že se detektivní soutěže ojedinele zúčastňovaly děti, pro něž je český jazyk druhým, případně třetím mateřským jazykem. Dlouhé věty, příliš mnoho textu na stránce, samostatné doplňování slov, neznámá slova, toto všechno bývá zdrojem nejistoty, kvůli které jedinec odvrátí svou pozornost. Tento jev je u dětí vyrůstajících v zahraničí poměrně běžný. Často jsou totiž jazykové kompetence v jednotlivých jazycích nesterjnoměrně rozvinuté. Takový zkušený a vášnivý čtenář například v němčině může zažívat při čtení ve svém druhém jazyce potíže, proto je

dobré v podobných situacích „netlačit na pilu“. Důležité je však setrvat v nabídce podnětů a kontaktu s daným jazykovým prostředím.

Třináct literárně-detektivních setkání je za námi. A my se již těšíme na ta příští opět v naší krajanské knihovně.

Za knihovnický tým

ALENA REES | alena.rees@scholabohemica.de

Foto: Soňa Haver

Městská knihovna Velké Opatovice

Velké Opatovice jsou město v okrese Blansko v Jihomoravském kraji a leží ve střední části Boskovické brázd. Současná městská knihovna je veřejnou knihovnou, která poskytuje knihovnické a informační služby – výpůjční, reprografické, informační, meziknihovní výpůjční služby a umožňuje internetové připojení. Její předchůdkyně vznikla už před více než 120 lety, přesně roku 1902. Nové prostory knihovny se po rekonstrukci otevřely v lednu 2023.

Historie

První zmínka o půjčování knih v našem městě je z roku 1864, kdy byl založen čtenářsko-pěvecký spolek Dalibor. Činnost byla zaznamenávána do spolkových knih, které se dochovaly. V roce 1902 byla zřízena veřejná knihovna, kterou v roce 1909 převzala Národní jednota. Po první světové válce byla zřízena obecní knihovna, která převzala její knižní fond a zároveň se doplňovala novou literaturou. V 50. letech nesla název Místní lidová knihovna a její činnost zabezpečoval dobrovolný knihovník.

Od roku 1975 působila tehdy již Městská knihovna s profesionálním knihovníkem v prostorech dřívější zámecké knihovny. Tyto prostory začaly být po několika letech nevyhovující a na podzim roku 1991 je knihovna přestěhována do jednoho oddělení 1. mateřské školy, kde sídlí dodnes. Na jaře roku 2003 se podařilo prostory rozšířit o jednu místnost, ve které bylo zřízeno samostatné dětské oddělení. Od roku 2002 jsme dvakrát získali dotace z grantových projektů Ministerstva kultury a se spoluúčastí zřizovatele města Velké Opatovice byla knihovna postupně vybavena pěti počítači a ostatní potřebnou počítačovou technikou, včetně knihovnického programu Lanisus. Od července 2006 byla knihovna plně automatizována. V roce 2008 se staly zřizovatelem knihovny Služby města Velké Opatovice, s. r. o. Opět se podařilo získat grantovou dotaci Ministerstva kultury a byl zakoupen novější a modernější program Clavius. Po deseti letech

dochází k dalším organizačním změnám a od roku 2018 se stává zřizovatelem knihovny opět město Velké Opatovice. Další grantovou dotaci Ministerstva kultury VISK 3 se podařilo získat v roce 2020 a od listopadu pracuje knihovna v automatizovaném knihovnickém systému Tritius.

Rekonstrukce budovy

Mateřská škola je v provozu od poloviny šedesátých let, a tak i tato budova byla již značně nevyhovující pro potřeby dnešní doby. S rokem 2021 začaly přípravy velké rekonstrukce elektrických rozvodů, odpadů, vody, nových podlah, omítek a sociálního zařízení v celé budově včetně knihovny. Současně se začal připravovat i projekt na nové vybavení knihovny. Stávající přestalo po více než čtyřicetiletém využívání splňovat určitá kritéria a vzhledově působilo zastarale. Tohoto úkolu se velice dobře zhostila designérka paní Iva Machová. Vše vyvrcholilo v květnu 2022, kdy se knihovna stěhuje do provizorních prostor bývalé zámecké vrátnice a zde od 1. 6. do 31. 12. vykonává svoji činnost. I přes stísněné prostory nám čtenáři zůstali věrni.

Stavební práce byly dokončeny po téměř půl roce a prostory knihovny se začínají plnit novým nábytkem. V novém kabátě se knihovna opět otevřela svým čtenářům 19. 1. 2023. Slavnostní otevření přilákalo spoustu návštěvníků, kteří byli mile překvapeni, jaký nám vznikl krásný prostor pro setkávání napříč generacemi, podporování rozvoje čtenářství, kreativní činnosti, možnosti

Rekonstrukce interiéru výrazně přispěla k zútulnění prostoru knihovny

příjemného trávení času, kulturních prožitků i celoživotního vzdělávání. Pevně věřím, že se nám podaří navyšovat počty aktivních čtenářů a že se knihovna stane centrem našeho města.

Činnost knihovny

Pro veřejnost je knihovna otevřena tři dny v týdnu, celkem 24 hodin. Knihovní fond tvoří cca 19 500 knižních svazků a k dispozici je 29 titulů periodik. Nedílnou součástí činnosti knihovny je spolupráce se zdejšími školami – mateřskou i základní. Pořádáme besedy, workshopy, tvořivé dílničky, zapojili jsme se do projektů *Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka*, *Noc s Andersenem*. Každoročně pasujeme prvňáčky do řádu čtenářského. Konají se akce pro širokou veřejnost v podobě besed, přednášek, výstav. Mezi ty pravidelné, do kterých se knihovna zapojuje, je *Březen – měsíc čtenářů* a *Týden knihoven*.

Pod knihovnu také spadají čtyři obecní knihovny s dobrovolnými knihovníky. Od roku 2005 využívají všechny nabídku výměnných fondů z regionálního oddělení knihovny Boskovice, čímž je zajištěn přísun knižních novinek i do malých obcí.

Koutek s knižními novinkami

Věřím, že knihovna bude v nových prostorách vyhledávaným místem. Vždyť to není jen místo pro půjčování knih, ale měl by to být prostor pro setkávání napříč generacemi, udržování paměti místa, podporování čtenářství a kreativní činnosti.

OLGA VYKYDALOVÁ NÁROŽNÁ

| knihovna@velkeopatovice.cz

Foto: autorka

Anketa – 75 let časopisu Čtenář

75

**Jak by měl podle vás vypadat ideální knihovnický časopis?
Jak hodnotíte zaměření a obsah časopisu Čtenář?**

→ Ideální knihovnický časopis naplňuje ideálně potřeby svých čtenářů, tedy knihovníků. Jeho obsah však umí zaujmout také zřizovatele knihoven a návštěvníky knihoven. Je ideálním průvodcem po současném knihovnictví, předkládá příklady praxe, inspiruje, motivuje, vede, ukazuje knihovny budoucnosti. Je vyhledávaným zdrojem informací a podnětů. Autory příspěvků jsou vážené a uznávané knihovnické osobnosti. Má dostatečný počet odběratelů. Pravidelně se využívá na poradách knihovníků a příspěvky jsou zdrojem inspirací pro knihovny. Má atraktivní grafickou podobu. Nacházejí v něm inspiraci jak knihovníci z oddělení pro dospělé čtenáře, tak pro děti. Přináší literární tipy, doporučení na odborné knihovnické tituly i beletrii pro děti i pro dospělé od literárních teoretiků a kritiků. Neuzavírá se okolnímu světu, je to časopis s přesahem. Reflektuje v určité míře dění v příbuzných oborech, pokud má vazbu na čtenářství a na knihovny. Knihovníci přijímají každé číslo s radostným očekáváním nových podnětů, informací a inspirací.

→ Časopis *Čtenář* je adresován již 75 let knihovnické komunitě a snaží se naplňovat její potřeby, ale současně také motivovat, vybízet, předkládat podněty ke zlepšení a k inovaci knihovnické práce, nově i k podobě knihoven. Je osvědčenou a spolehlivou platformou, která zprostředkovává současné trendy, inovace, zkušenosti. Má kvalitní grafické zpracování, velmi příznivá je cena časopisu. Časopis *Čtenář* má zavedené jméno a tradici. Prezентuje se svým podnázvem jako „měsíčník pro knihovny“. Tomu odpovídá i zaměření časopisu a jeho rubriky, které odrážejí aktuální knihovnická témata a usilují být zdrojem odborných informací pro knihovníky v knihovnách všech velikostí. Rozhovory přidávají časopisu osobní rozměr a jsou neocenitelným zdrojem informací o konkrétním odborníkovi i tématu, kterému se věnuje. Skvělým počinem bylo zavedení vložené přílohy, tipů a pracovních listů TOP. Každé číslo přináší spektrum informací, z nichž si vybere každý knihovník podle svého zájmu i zaměření. S časopisem *Čtenář* je velmi příjemné naplnit čas dvou hodin, které lze nově započítat do hodin odborného profesního vzdělávání. Ať se mu i nadále tak krásně daří!

MONIKA KRATOCHVÍLOVÁ, Moravská zemská knihovna Brno

→ Na mém pracovním stole leží aktuální číslo jednoho knihovnického časopisu. Až ho přečtu, dám ho kolegovi. Jeho tchyně pracovala celý život ve venkovské knihovně, ten časopis jí přirostl k srdci a těší se, až jí ho zeťák přinese. Když si v časopise něco najde ředitel velké knihovny i knihovnice z malé, zní to docela ideálně. Tak ať to tak vydrží! Na titulce má ten časopis napsáno ČTENÁŘ.

Foto: Ivo Kareš

IVO KAREŠ, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích

Vzpomínka na učitele, kolegu a výjimečného člověka... PhDr. Milan Sobotík (1940–2023)

Pan doktor Milan Sobotík se narodil ve Zlíně v roce 1940, zemřel letos v lednu v Opavě. V Opavě prožil kus svého života a stál v roce 1992 u zrodu výuky knihovnictví na tamní Slezské univerzitě. Vystudoval obor Knihovnictví a vědecké informace na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Ovládal velmi dobře španělštinu, ze které překládal a kterou na univerzitě také vyučoval. Přeložil mimo jiné i publikaci od Emilie Currás z Universidad Autónoma v Madridu (*Informace, chaos a řád. Acta Bibliothecalia et Informatica. Opava: SU, 1998*). Byl skvělým redaktorem, pedagogem a spisovatelem. K psaní sci-fi příběhů ho přivedlo osobní setkání s Ludvíkem Součkem.

Vynikající pedagog učil informační vědu, informační etiku, sémantiku a španělštinu. Setkání s ním bylo vždy velmi obohacující, byl skvělým vypravěčem. Jako pedagog na Slezské univerzitě působil nesmírně fundovaně, inspirativně a lidsky. Učil i mě. Probíral s námi nejen studijní záležitosti, ale často i osobní věci. Mně osobně ovlivnil profesní život hned dvakrát. Po prvním ročníku bakalářského studia oboru Knihovnictví mi poradil, ať přeju studovat na Masarykovu univerzitu do Brna. V Brně byl obor Vědecké informace a knihovnictví – pětileté jednooborové magisterské studium, které zde založil doc. Jaromír Kubíček – významný bibliograf a dlouholetý ředitel Moravské zemské knihovny.

S dr. Milanem Sobotíkem jsem často hovořila o svých profesních plánech a o tom, že bych chtěla knihovnictví vyučovat. V té době jsem pracovala jako knihovnice v Univerzitní knihovně Obchodně-podnikatelské fakulty v Karvině Slezské univerzity v Opavě. V Brně se dalo během knihovnického studia vystudovat pedagogické minimum pro výuku knihovnictví na středních školách. Ale jak už to v životě bývá, místo učení jsem se začala

M. Sobotík ve společnosti Milady Pískové a Evy Křivé

Foto: archiv autorky

věnovat ředitelování. Stala jsem se ředitelkou Knihovny Matěje Josefa Sychry ve Žďáru nad Sázavou, kam jsem se přestěhovala za manželem. Na tohle ředitelování mám krásné vzpomínky; působila jsem tam pět let a dodnes tam mám přátele. Pozvala jsem sem na přednášku pro knihovníky i dr. Milana Sobotíka.

Po čase se mi ozval, že v Opavě hledají pedagoga, a tak se stalo, že jsme byli od roku 2005 kolegové. Učení v Opavě považuji za to nejkrásnější, co mě v profesním životě potkalo a potkává. Milan Sobotík to věděl. Stihla jsem mu nejednou za všechno poděkovat. V Opavě jsem se díky němu setkala a setkávám s celou řadou mimořádných osobností, mimo něho to byla dr. Eva Křivá, doc. Jaromír Kubíček, prof. Milan Konvíť, prof. Dušan Katuščák a další, v neposlední řadě garant knihovnického oboru doc. Richard Papík.

Dr. Milan Sobotík byl rozený pedagog, jeho výuka byla zajímavá a poutavá. Svou nesmazatelnou stopu zanechal i v Praze, učil knihovnictví i na Univerzitě Karlově. Lásku k oboru knihovnictví jsem získala i jeho velkou zásluhou. Dokázal o našem oboru hovořit tak přesvědčivě, že studenti často získali dojem, že není lepší profese než knihovník. Děkuji, pane Milane, za všechno, co jste pro obor knihovnictví učinil. Děkuji za všechny spokojené studenty, kolegy a přátele. Čest Vaší památce.

LIBUŠE FOBEROVÁ

libuse.foberova@centrum.cz

Sto padesát let Městské knihovny Poděbrady

První knihovny byly neveřejné. Tak tomu bylo i v Poděbradech, kde si už v roce 1851 místní měšťané při své Měšťanské besedě založili knihovnu s 250 svazky. V roce 1869 vznikla spolková knihovna při Řemeslné besedě, která měla necelých 400 knih, a třetí s 300 svazky patřila místnímu Ochotnickému spolku. Všechny tři byly však příliš jednostranně zaměřené a pro potíže s půjčováním a malý okruh čtenářů brzy zanikly. Ale zájem širší poděbradské veřejnosti o půjčování knih stále trval...

Začátky veřejné knihovny

O prázdninách roku 1872 začal místní spolek Studující Poděbradska propagovat myšlenku na založení velké veřejné knihovny pro občany města. Díky velkému úsilí zakladatelů měla Knihovna občanská, jak byla nová instituce pojmenována, na začátku svého působení přes 2000 svazků a 125 čtenářů.

Od 1. 11. 1872 si mohli občané půjčit knihy pětkrát týdně. Za pouhé tři měsíce se počet čtenářů rozrostl na 297. Roku 1875 již knihovna vlastnila 4000 svazků. V prvním roce se uskutečnilo 14 000 výpůjček a na poplatcích se vybralo téměř 800 zlatých. Postupně však čtenářů ubývalo, nedostávalo se peněz a půjčovalo se jen pár hodin týdně. Došlo k úpadku a po dvaceti letech činnost knihovny úplně ustala. Roku 1905 došlo k oživení Knihovního spolku, který se zasloužil o vznik knihovny. A byli to opět poděbradští studenti, kteří z fondu bývalé knihovny vybrali 600 knih, přestěhovali ji do místnosti Občanské besedy a 19. 10. 1905 znovu zahájili svou činnost. Ke slušnému a pravidelnému příspěvku se zavázala Městská rada, Občanská záložna a Občanská beseda. V roce 1912 se ke znovuzrozené Knihovně občanské s čítárnou připojila knihovna Řemeslné besedy. Slibný rozvoj však přerušila první světová válka. Nové knihy se nekupovaly, čítárna byla uzavřena a půjčovalo se pouze jedno odpoledne za čtrnáct dní.

Vliv zákona o obecních knihovnách

K velké a zásadní změně došlo v roce 1920 na základě nového československého zákona o obecních knihovnách – poděbradská Knihovna občanská se stala novou veřejnou knihovnou. Po revizi knihovního fondu byla většina knih vyřazena a k půjčování bylo určeno pouze 782 svazků knih. Pracoval zde jeden placený knihovník a měl k ruce několik neplacených pomocníků. Pro knihovnu byly vyhrazeny pěkné prostory v přízemí poděbradského zámku, v nichž zůstala až do roku 1930. V tomto roce se knihovna přestěhovala do budovy staré radnice, kde sídlí dodnes. Ani během šesti let nacistické okupace nepřerušila knihovna svoji činnost. Hned v roce 1945 získala ještě tři místnosti v prvním patře.

Další kapitola v historii poděbradské knihovny se začala psát po únoru 1948, kdy se stejně jako ostatní kulturní instituce stala důležitým politickým nástrojem. V roce 1951 byla povýšena na Okresní lidovou knihovnu vedenou dvěma profesionálními knihovníky a zároveň se stala metodickým střediskem i pro místní lidové knihovny. Dalším mezníkem se stal rok 1959, kdy v Poděbradech vzniká samostatné oddělení pro mládež. Při knihovně pracovala jedenáctičlenná rada, ale profesionální knihovníci byli pouze dva. V roce 1964 má již knihovna 11 profesionálních knihovníků a postupně začíná intenzivní spolupráce se školami. Od roku 1968 plnila knihovna funkci

Koncert souboru Collegium 2010 v rámci oslav 150. výročí vzniku knihovny

a sklad knih se nacházel na druhé straně města. Knihy se pak podle objednávek čtenářů přivážely každý týden ze skladů. Z důvodu malého prostoru v jednotlivých odděleních také došlo k podstatnému omezení ostatních aktivit.

Současnost

V roce 2016 se městská knihovna stala organizační složkou města

Poděbrady – z toho se odvíjí i její současný název Městská knihovna Poděbrady – a během letních prázdnin se stěhovala do nově zrekonstruované budovy staré radnice na náměstí. Získala tak navíc krásné prostory dětského oddělení z bývalé pudy a atrium, kde je příjemné posezení hlavně v letních měsících.

Změny po roce 1989

Devadesátá léta byla i pro knihovnu ve znamení velkých změn. Do roku 1993 spadala poděbradská knihovna pod Okresní lidovou knihovnu v Nymburce. Na základě Delimitační dohody byly vypořádány všechny majetkové poměry a došlo k převedení pracovníků v počtu 16 osob a 3365 svazků knih. V prvním patře knihovny se vybudovalo hudební oddělení a půjčovna videokazet, která nabízela 1361 videokazet. Na podzim téhož roku také došlo k vybudování pobočky na novém sídlišti Žižkov. V přízemí hlavní budovy knihovny vzniklo v roce 1999 informační středisko. Nabízelo především možnost přístupu k internetu a placené služby jako tisk, kopírování, faxování, laminování, kroužkovou vazbu, výrobu razítek, prodej pohledů apod.

Po trvalém poškození stropů v prvním patře budovy roce 2012 došlo k uzavření hudebního oddělení a oddělení knih pro dospělé se celé přestěhovalo do společenského sálu.

K dalším velkým změnám postupně docházelo i v období 2011–2016. Nejdříve knihovna pozbyla právní subjektivitu a v roce 2011 se stala součástí Městského kulturního centra. Zároveň probíhala intenzivní jednání o celkové rekonstrukci knihovny. V roce 2015 získal zřizovatel, kterým je město Poděbrady, dotaci na celkovou rekonstrukci knihovny a mohlo se začít. Knihovna se přestěhovala do náhradních prostor. Půjčovny byly umístěny v jiné budově než kanceláře

Poděbrady – z toho se odvíjí i její současný název Městská knihovna Poděbrady – a během letních prázdnin se stěhovala do nově zrekonstruované budovy staré radnice na náměstí. Získala tak navíc krásné prostory dětského oddělení z bývalé pudy a atrium, kde je příjemné posezení hlavně v letních měsících.

Ale tím vše zdaleka neskončilo. Hned v následujícím roce jsme vybudovali v přízemí pro nácitileté Tclub, který slouží jako klub s fotbálem, X-boxem a komiksy. A co připravujeme dál? Půdní vestavbu nad společenským sálem. Tam bychom chtěli přestěhovat kanceláře a uvolnit tak přízemí pro vytvoření literární klubovny s kavárnou. Rádi bychom propojili prostor knihovny a atria s lázeňským parkem. Držte nám palce, ať se nám vše podaří.

Oslavy 150. výročí

Pro širokou veřejnost jsme v rámci oslav 150. výročí vzniku knihovny dne 12. 11. 2022 připravili Den otevřených dveří. Odměňovali jsme nejpilnější čtenáře, Lovce perel, vylosovali jsme vítěze kvízu s názvem Poznej svoji knihovnu, vyslechli jsme přednášku o historii knihovny a koncert hudebního souboru Collegium 2010. Odpoledne se neslo ve znamení rodinné zábavy. V dětském oddělení se tvořily knihovní látkové sovičky, v čítárně proběhla kosmetická poradna, v Tclubu se hrály deskové hry a ve sklepení knihovny úniková hra.

VLADIMÍRA ZEMÁNKOVÁ

vedeni@knihovna-pdy.cz

Foto: archiv MěK Poděbrady

SKÁCEL, Petr. Čtenáři vracejí knihy pozdě, nově si připlatí. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (50), 18 [cit. 2023-03-08]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Krajská knihovna Františka Bartoše zvyšuje od března poplatky za nevrácené knihy. Ředitel knihovny předkládá důvody této změny. Dále je uvedeno řešení zpozděného v Masarykově veřejné knihovně ve Vsetíně, Knihovně Kroměřížska a Knihovně B. B. Buchlova v Uherském Hradišti.

TRDLA, Martin. Na tabletu si čtení tolik neužijete, říká ředitelka. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (30), 13 [cit. 2023-03-08]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Rozhovor s ředitelkou Krajské vědecké knihovny Liberec Danou Petřýdesovou mj. na téma čtení tištěných knih versus elektronických knih, pomoci ukrajinským uprchlíkům apod. Popis změn instituce za jejího působení. Jak se promítla pandemie covidu do počtu čtenářů. Dále se věnuje rozmanitým akcím, např. projekt Křišťálové údolí, Nejen knihovna, robotické dílny aj. Popisuje založení a fungování Ukrajinského klubu a konkrétní pomoc uprchlíkům z Ukrajiny. Představení novin, které čekají tuto instituci.

ŠAŠKOVÁ, Jaroslava. Knihovna jako pestré místo setkání a zábavy. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (17), 12 [cit. 2023-03-08]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Komunitní centrum Lukáš při Městské knihovně v Sedlčanech nabízí od roku 2007 řadu kurzů a akcí pro veřejnost. Minulý rok připravilo 464 akcí. Další akce se konají přímo v knihovně (podvečerní čtení pro děti nebo programy pro rodiče a batolata aj.). Akce konané v MK Beroun: Klub hráčů, nabízející deskové hry, Setkání pečujících o seniory či kurzy Trénování paměti aj.

DOLANSKÁ, Jitka. Kouř a saze zničily knihy a část vybavení. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (28), 13 [cit. 2023-03-08]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Městská knihovna v Chebu likviduje škody, které napáchal požár. Sanační práce přijdou cca na 6 mil. korun. Knihovna je nyní v provizorních prostorách a bude se zpátky stěhovat do původních prostor. Po požáru se muselo zlikvidovat asi 76 000 knih. Knihovna bude za určitých podmínek přijímat dary z řad veřejnosti.

STRNADOVÁ, Miroslava. Velký spor o Repre. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (50), 17 [cit. 2023-03-08]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Článek o plánované rekonstrukci Kulturního domu Repre. Popisuje finanční náklady, nevyhlášení architektonické soutěže i předpokládané důsledky, které z tohoto postupu mohou vyplývat. Dále se věnuje předpokládanému stěhování Městské knihovny Most do opravených prostor. Repre v roce 2026. Co bude se stávající budovou v centru Mostu, kde dosud knihovna sídlí, se zatím neví.

MOUČKOVÁ, Miroslava. Jak vražedné spiknutí zlevnilo knihy. *Naše pravda* [online]. 2023, (4), 21 [cit. 2023-03-08].

Popis přednášky na téma středověké knihovny Starého Města pražského, která se uskutečnila v rámci přednáškového cyklu Z klementinských pokladů. Zazněly zmínky o založení této knihovny. Přednášející Michal Dragoun pátral po rukopisech, které tato knihovna vlastnila. O konci této zajímavé knihovny se moc neví.

TĚTHALOVÁ, Marie. Logopedie neznamená pouze vyvození hlásek. *Informatorium 3-8* [online]. 2023, (1), 6 [cit. 2023-03-08].

Rozhovor s logopedkou Lucíí Mackovou na téma logopedie u dětí v mateřských školách. Autorka vysvětluje, co obnáší tento druh logopedie a čemu konkrétně se u dětí v tomto věku věnuje, tj. především diagnostice počátků logopedických problémů. Vysvětluje, co znamená chybná výslovnost hlásek, příčiny kocktavosti, opožděného vývoje řeči apod. Zdůrazňuje význam knihy k podpoře jazykového vývoje dětí. Popisuje, jaké knihy dětem vybírat a jaké jsou například nejvhodnější pro děti nejmenší. Autorka se podílí na přípravě projektu *Tleskej*, který bude propojovat logopedickou terapii a zvyšování čtenářské gramotnosti.

Maledivská republika, malý ostrovní stát v Indickém oceánu, dosáhla vysokého rozvoje lidských zdrojů a informačních a komunikačních technologií, ale sektor knihoven stále tyto trendy nereflektuje. Knihovníci se snaží upozornit vládní činitele a motivovat je k řešení potíží, kterým knihovny a informační věda čelí. Maledivské knihovny jsou nedílnou součástí společenského života. Nové technologie a globalizace urychlují společenské změny. Je nutné, aby se také transformovaly knihovny a staly se platformou na podporu vzdělávání, stimulovaly hospodářský, sociální a kulturní rozvoj, poskytovaly příležitosti ke sdílení nápadů, podporovaly sociální soudržnost, budování komunity a udržitelný rozvoj. Vznik digitálního obsahu, levnější počítačová úložiště a rychlé a spolehlivé telekomunikační sítě přinesly knihovnám velké výzvy – nutnost rekvalifikací a získávání nových kompetencí, povinnost zvyšovat mediální a informační gramotnost svých uživatelů. Často však nejsou zajištěny rovné podmínky v přístupu ke knihovním službám a informacím pro všechny občany. V mnoha rozvojových zemích existuje informační prostředí s nízkou úrovní. Snadný přístup k informacím je nutností i pro malý rozvojový stát jako Maledivy a nezastupitelnou roli v této oblasti musí sehrát právě knihovny.

(*IFLA Journal – Volume 48, December 4, 2022, s. 622–637*)

Bavorská státní knihovna slaví 100. výročí narození Marie Friedrichové Maser, která byla v roce 1971 zakladatelkou programu „dtv junior“. Program vydával knihy pro děti a mládež, zaměřoval se na výpravné tituly pro děti ve věku 6–16 let, které měly silný obsah, individuální design a originální narativní vyznění. Bavorská státní knihovna získala literární pozůstalost Heinze a Marie Friedrichových. Marie vyrostla v Darmstadtu a v mládí prožila těžká onemocnění, která ji přivedla k intenzivnímu zájmu o literaturu. Po studiích v Mnichově začala pracovat od roku 1947 na volné noze jako novinářka a byla jednou ze zakládajících členek Literární skupiny 47. Postupně se začala věnovat knihám pro děti a mládež a v roce 1970 připravila program dtv junior. Tento program vznikl původně spojením deseti německých vydavatelů knih pro děti a mládež a Marie ho vedla více než dvě dese-

tiletí. Spolupracovala s autory, redaktory a grafiky, věnovala se nákupu knižních licencí, tvorbě vydavatelských plánů a marketingu. Nejdůležitějším kritériem pro vydávání knih byla jasná a nepřekonatelná kvalita, kterou její čtenáři oceňovali. V Bavorské státní knihovně jsou nyní uloženy i originály ilustrací, který pro program dtv junior vytvořili nejlepší umělci své doby. (*BibliotheksMagazin, Jahrgang 17, Ausgabe 50, Nr. 3 Oktober 2022, s. 55–58*)

V roce 1952 byl v severoamerickém městě Cleveland založen Slovenský ústav. Nedávné 70. výročí jeho vzniku představuje vhodnou příležitost osvětlit aktivity a význam ústavu v kontextu slovenského kulturního, literárního a vědeckého života v zahraničí. Knihovna ústavu obsahuje bohatou sbírku (20 000 svazků), dominuje produkce krajanů žijících v USA a Kanadě. Uchovávaly se především spolková vydání, kalendáře, pamětní knihy, periodika, náboženská, umělecká a historická literatura, drobné tisky atd. Publikace a dokumenty se získávaly ze soukromých knihoven osobností americko-slovenského života. Knihovna soustředovala také rozsáhlou kolekci exilového tisku, knižní vydání exulantů z dalších zámořských zemí i ze západní Evropy, literaturu vydávanou Slovenským ústavem sv. Cyrila a Metoděje v Římě a jinojazyčné publikace slovacikálního charakteru. Získané dokumenty sloužily badatelům i literárním tvůrcům a publicistům při tvorbě monografií, populárně-vědeckých publikací, sborníků, antologií a studií. Mikuláš Šprinc vydal sbírku *Svatý Andrej Svorad*, František Hrušovský monografie *Slovenské rehole v Americe* a *Benediktinské opatství sv. Andreja Svorada* atd. Pozoruhodné je i vydání mapy Slovenska, kterou zhotovil František Hrušovský, studie Jozefa Cígera Hronského *Dvě slovenské Ameriky*, sbírka vánočních koled *Slovak Christmas Carols*, kterou sestavil Jozef Ďuriš. Po vzniku Slovenského ústavu v Římě (1963), který finančně štědře podporovaly krajské katolické organizace z USA, se ediční aktivity soustředily více do Říma. V 60. a 70. letech se na publikacích uváděly obě složky ústavu – Slovenský ústav Cleveland – Řím. (*Knižnica – ročník 23, číslo 4, 2022, s. 112–117*)

Před 100 lety, **1. 5. 1923**, se narodil americký spisovatel **Joseph Heller** († 1999). Za druhé světové války sloužil u amerického bombardovacího letectva na Korsice. Do literatury vstoupil poměrně pozdě, o to však triumfálněji: první román *Hlava XXII* z roku 1961 je jeho dílem vrcholným a nejslavnějším a patří k nejlepším válečným románům světové literatury. Další román vydal Heller až po třinácti letech (*Něco se stalo*, 1974; mezitím napsal v roce 1967 divadelní hru *New Haven, náš cíl*). V roce 1979 vyšla románová satira *Gold za všechny peníze*, v roce 1984 ne-tradicičně pojatý román o starozákonním králi Davidovi *Bůh ví*, v roce 1988 románový esej o osudech jednoho slavného Rembrandtova obrazu *Nemalujte si to a* v roce 1994 román *Zavíráme!*, kde se znovu objevuje jeho nejslavnější hrdina z *Hlavy XXII* Yossarian. Kromě toho napsal Heller také dvě autobiografické knihy *Nevselá záležitost* (1986) a *Tehdy a teď* (1998). Román *Portrét starého umělce* vyšel posmrtně v roce 2000. Napsal také řadu povídek a dalších drobnějších prací, které česky vyšly v knize *Hlava nehlava*.

Před 210 lety, **5. 5. 1813**, se narodil **Søren Kierkegaard** († 1855), dánský filozof, teolog, spisovatel a svérázný myslitel, autor prózy *Svědčův deník* a filozofických prací *Bázeň a chvění*, *Nemoc k smrti* či *Pojem úzkosti*.

Před 80 lety, **7. 5. 1943**, se narodil australský prozaik **Peter Carey**, dvojnásobný držitel Booker Prize za romány *Oskar a Lucinda* a *Pravdivý příběh Neda Kellyho a jeho bandy*; česky dále vyšly romány *Daňová inspektorka* a *Parrot a Olivier v Americe*.

Před 50 lety, **7. 5. 1973**, zemřel **Egon Hostovský** (* 1908), český spisovatel, za druhé světové války a po roce 1948 žijící v emigraci; autor románů *Cizinec hledá byt*, *Nezvěstný*, *Dobročinný večírek*, *Půlnoční pacient*, *Všeobecné spiknutí* nebo *Tři noci*.

Před 140 lety, **8. 5. 1883**, se narodil **José Ortega y Gasset** († 1955), španělský filozof, sociolog a esejista, autor známého spisu *Vzpou-ra davů*.

Před 160 lety, **14. 5. 1863**, se narodil **Vilém Mrštík** († 1912), český spisovatel, dramatik,

překladatel a literární kritik; některá díla vytvořil společně s bratrem Aloisem Mrštíkem (např. jejich nejslavnější dílo, drama *Maryša*), dále napsal romány *Pohádka máje*, *Santa Lucia* nebo *Zumři*.

Před 330 lety, **15. 5. 1693**, zemřela hraběnka **Marie-Madeleine de La Vegne La Fayette** (* 1634), autorka slavného románu *Kněžna de Clèves*.

Před 110 lety, **16. 5. 1913**, se narodil český spisovatel **Zdeněk Pluhař** († 1991), typický představitel socialistického realismu (romány *Opustíš-li mne*, *Minutu ticha za mé lásky* či *V šest večer v Astorii*).

Před 150 lety, **17. 5. 1873**, se narodil francouzský spisovatel **Henri Barbusse** († 1935), autor slavného románu z první světové války *Oheň*, za který získal Goncourtovu cenu.

Před 210 lety, **22. 5. 1813**, se narodil **Richard Wagner** († 1883), německý skladatel, dirigent, libretista a spisovatel. Ke všem svým operám (*Víly*, *Zákaz lásky*, *Rienzi*, *Bludný Holanďan*, *Tannhäuser*, *Lohengrin*, *Tristan a Isolda*, *Mistři pěvci norimberští*, *Parsifal*, tetralogie *Prsten Nibelungův*) si sám napsal libreta podle různých předloh. Dále napsal např. prozaickou miniaturu *Putování k Beethovenovi* a čtivou autobiografii *Můj život* a řadu teoretických spisů (česky vyšly *Opera a drama* a výbor *Wagner o hudbě a o umění*). Nechvalně proslulý je ale jeho antisemitský spisek *Židovství v hudbě*.

Před 220 lety, **25. 5. 1803**, se narodil **Ralph Waldo Emerson** († 1882), americký esejista, filozof a básník, hlavní představitel hnutí transcendentálního.

Před 220 lety, **25. 5. 1803**, se narodil **Edward George Bulwer-Lytton** († 1873), anglický romanopisec, básník, dramatik a politik, autor stále populárního románu *Poslední dny Pompejí* či románu *Rienzi*, který se stal námětem stejnojmenné opery Richarda Wagnera.

Před 20 lety, **26. 5. 2003**, zemřela americká spisovatelka **Kathleen Winsorová** (* 1919), autorka slavné historické románcie *Věčná Ambra* či románu *Poutníci*.

Před 150 lety, **27. 5. 1873**, zemřel **Alessandro Manzoni** (* 1785), nejvýznamnější italský spisovatel 19. století, autor románu *Snoubenci*.

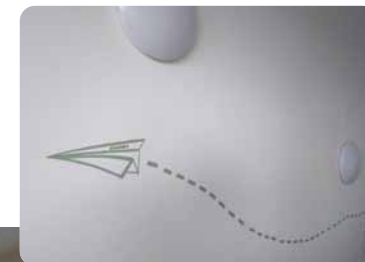
Portréty archiv autora

Městská knihovna Velké Opatovice s. 152–153

← Vchod do knihovny

„Vlaštovka“ na stěně schodiště vás bezpečně zavede do království knih →

← Výpůjční pult

↓ Sekce s jazykovými publikacemi a poezií

↖ Koutek s technikou

← „Zašívárna“ – koutek pro děti

Foto: Olga Vykydalová Nárožná

FOLIE NA OKNA.cz

**Degradují a praskají
obaly na knihách
ve vaší knihovně?**

Obaly na knihy vyrobené z PP a PE fólií na slunci degradují působením UV záření v kombinaci se světlem a teplem.

Řešením jsou okenní fólie s 99% UV filtrem a ochranou proti slunečnímu záření a teplu.

ŘEŠENÍ PRO ZAMEZENÍ PŘEHŘÍVÁNÍ INTERIÉRŮ A NIČENÍ OBALŮ NA KNIHÁCH

*Prémiové provedení spektrálně selektivní protisluneční fólie, která je ideální pro instalaci na jednoduchá či dvojitá skla z interiéru. Díky inovativní technologii výroby **zadrží fólie až 40 % slunečního záření**, a tím ochrání interiér před přehříváním. Ideální využití ULV 70 PS je právě tam, kde si chceme pohodlně užít slunečního svitu a denního světla, **propustnost viditelného světla totiž přesahuje 67 %.***

ultravision80XC

Zabraňuje tepelnému přehřívání interiéru

Snižuje náklady na vytápění

Neblokuje denní světlo

SunTek
WINDOW FILMS

www.folienaokna.cz, tel.: 727 944 618